

НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Обн. - ДВ, бр. 89 от 11.11.2016 г.

Приета с ПМС № 286 от 04.11.2016 г.

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Раздел I

Предмет на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование

Чл. 1. (1) С тази наредба се определя държавният образователен стандарт за приобщаващото образование.

(2) Наредбата урежда обществените отношения, свързани с осигуряване на приобщаващото образование на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование, както и дейността на институциите в тази система за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Чл. 2. Държавният образователен стандарт за приобщаващото образование определя:

1. принципите на приобщаващото образование;
2. условията и реда за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
3. условията и реда за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците по чл. 187, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) и предоставянето ѝ въз основа на оценката на индивидуалните им потребности, както и изготвянето на план за подкрепа на детето или на ученика от екип за подкрепа за личностно развитие в детската градина или в училището;
4. условията и реда за осъществяване на дейностите по чл. 186, ал. 1, т. 1 - 7 ЗПУО;
5. условията и реда за поощряване на децата и учениците с материални и морални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на училищната общност;
6. условията и реда за участие на родителя на ученика в процедурата по налагане на санкциите по чл. 199, ал. 1 ЗПУО, както и конкретните условия и ред за налагане на тези санкции;
7. структурата, условията и реда за утвърждаване на индивидуалните учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби по чл. 95, ал. 1, т. 1 и 2 ЗПУО;
8. условията и реда за постъпване и организацията на обучение на децата и учениците със специални образователни потребности в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания;
9. условията и реда за обучение на деца и ученици в център за специална образователна подкрепа, за организиране на обучението на деца и ученици по чл. 195, ал. 1 ЗПУО в паралелките и групите в центровете за специална образователна подкрепа, както и за изготвяне на доклад-оценка за извършеното обучение по чл. 195, ал. 7 ЗПУО за всяко дете или ученик.

Раздел II

Определение и принципи на приобщаващото образование

Чл. 3. (1) Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на

възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

(2) Приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование и се реализира в съответствие със следните принципи:

1. гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина или училище най-близо до неговото местоживеене и на правото му на качествено образование;

2. гарантиране на достъпа на всяко дете или ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности с оглед възможността за възникване на затруднения в процеса на обучението и приобщаването и на необходимостта от подходяща подкрепа;

3. прилагане на диференцирани педагогически подходи в съответствие с интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;

4. приемане и зачитане на уникалността на всяко дете и ученик - индивидуалните потребности и възможности, личностните качества, знанията, уменията и интересите, на които образователната институция трябва да отговори по подходящ начин, така че детето или ученикът да развие максимално своя потенциал;

5. равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат при ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;

6. системен и холистичен подход на организация и сътрудничество на образователните институции в областта на приобщаващото образование на всички равнища - управление и екипност, използване на приобщаващи педагогически практики, създаване на сигурна и подкрепяща среда, участие на родителите, мониторинг на процеса и на качеството на подкрепата за личностно развитие, както и на влиянието им върху обучението и постиженията на децата и учениците;

7. сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование - детската градина, училището, центърът за подкрепа за личностно развитие, детето, ученикът, семейството и общността;

8. намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището;

9. нетърпимост към дискриминиращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество;

10. гъвкавост и динамичност на процеса на приобщаващото образование съобразно потребностите на децата и учениците и в зависимост от спецификата на обществения живот.

Раздел III

Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Чл. 4. (1) На децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование се предоставя обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им и за включването и участието им в общността на детската градина и на училището.

(2) Подкрепата за личностно развитие се предоставя в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и на всеки ученик.

(3) Общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигурява в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие, а в случаите по чл. 111, ал. 1, т. 1 ЗПУО - в домашни или в болнични условия.

(4) За реализиране на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата работят психолог или педагогически съветник, логопед, социален работник и ресурсни учители. В детската градина и училището може да работят и други педагогически специалисти - рехабилитатор на слуха и говора, учител на ученици с нарушено зрение и други, както и кинезитерапевти и/или рехабилитатори, арттерапевти и други специалисти, в зависимост от оценката на индивидуалните потребности, извършена от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

(5) Общата подкрепа за личностно развитие се предоставя от учителите и от други педагогически специалисти в детската градина или училището - психолог, педагогически съветник, или от педагогическите специалисти в центъра за подкрепа за личностно развитие.

(6) Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя в зависимост от плана за подкрепа на детето или ученика, в който се определят конкретните дейности за допълнителната подкрепа за личностно развитие на детето или ученика и необходимите специалисти за предоставянето на подкрепата.

Чл. 5. Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се организира и осигурява в съответствие с утвърдените областни и общински стратегии за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците въз основа на анализ на потребностите от обща и допълнителна подкрепа във всяка община на територията на областта.

Чл. 6. Детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие включват в годишния план за дейността си видовете дейности, сроковете и отговорниците за предоставяне на подкрепата за личностно развитие.

Чл. 7. (1) За организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със заповед на директора на детската градина или на училището в началото на всяка учебна година се определя координиращ екип в детската градина или в училището.

(2) Със заповедта на директора за координатор на екипа по ал. 1 се определя заместник-директор, учител или друг педагогически специалист с компетентности и/или опит в областта на приобщаващото образование.

(3) Съставът на координиращия екип се определя от директора на детската градина или училището съвместно с координатора.

(4) Координиращият екип осъществява следните функции:

1. обсъжда наблюденията и анализите на учителите в групата в детската градина/класните ръководители и на учителите, които преподават на ученика, във връзка с обучението, развитието и участието на детето или ученика в дейността на групата/класа; разглежда документите на децата и учениците, включително от изследвания и консултации - при наличие на такива, и въз основа на събраната и анализираната информация разпознава потребностите от предоставянето на обща подкрепа за личностно развитие на дете или ученик или от извършване на оценка на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете или ученик; обсъждане и анализиране на информация за детето или за ученика с цел разпознаване на потребности от подкрепа може да се извърши и по инициатива и предоставяне на такава информация от родителя, от представителя на детето или от лицето, което полага грижи за детето;

2. предлага на директора да утвърди съставите на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците - в случай на необходимост от предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие;

3. координира извършването на оценките на индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности, в риск, с изяви дарби и с хронични заболявания от екипите за подкрепа за личностно развитие;

4. координира предоставянето на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от педагогическите специалисти в детската градина или в училището;

5. преценява съвместно с учителите, с класните ръководители, с психолога или с педагогическия съветник необходимостта от осигуряването на педагогически специалисти - ресурсни учители, рехабилитатори на слуха и говора и други, и предлага на директора да ги осигури в зависимост от индивидуалните потребности на детето или на ученика от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, от Държавния логопедичен център, от център за подкрепа за личностно развитие или от специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания;

6. осъществява връзката и координира осигуряването на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците с органите на местното самоуправление, включително по отношение на възлагането на дейности за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 1, т. 2, 3, 4, 5 и 6 ЗПУО;

7. координира работата на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с родителите, представителите на децата или с лицата, които полагат грижи за децата;

8. координира работата и взаимодействието на всички екипи за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в детската градина или в училището;

9. организира съхраняването на документите по чл. 69, ал. 3 и 4 на децата и учениците, за които са формирани и работят екипи за подкрепа за личностно развитие;

10. осъществява връзката и координира работата с координиращите екипи в детските градини и училищата, както и с останалите институции в системата на предучилищното и училищното образование и с други институции и организации, работещи с деца, по отношение на предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;

11. осъществява връзката и координира с регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предоставянето на методическа подкрепа за работа с деца и ученици със специални образователни потребности от екипи на детски градини и училища, от центрове за подкрепа за личностно развитие, от юридически лица с нестопанска цел, осъществяващи дейност в обществена полза в областта на приобщаващото образование, както и от висши училища, в зависимост от конкретните потребности на детската градина или училището;

12. осъществява връзката и координира със съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и с Държавния логопедичен център организирането и провеждането на различни дейности, свързани с квалификация на педагогическите специалисти в детската градина или училището;

13. организира и координира дейности и събития в детската градина или училището за децата и учениците, за училищната и за родителската общност, насочени към промяна на нагласите и приемане на различието, както и към изява на дарбите на децата и учениците;

14. организира и координира дейностите във връзка с провеждането на събеседването и насочването в определена подготвителна група на задължителното предучилищно образование или в определен клас на малолетни и непълнолетни чужденци, търсещи или получили международна закрила, при приемането им за обучение в детска градина или училище;

15. изготвя и представя на педагогическия съвет след приключване на втория учебен срок на съответната учебна година обобщен доклад за състоянието на процеса на приобщаващото образование в детската градина или училището; докладът се представя и на началника на съответното регионално управление на образованието, който след обобщаване на информацията за областта я предоставя на органите на местното самоуправление за целите на анализа на потребностите от подкрепа в общината, както и на областния управител.

(5) Координиращият екип отразява своите решения в протокол, който се подписва от всички членове на екипа.

Глава втора

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Раздел I

Ранно оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие в детската градина

Чл. 8. (1) Ранното оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата се извършва в процеса на предучилищното образование.

(2) Ранното оценяване по ал. 1 се извършва от педагогическите специалисти в детската градина.

(3) Ранното оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата в детската градина включва:

1. ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения - от учителите в групата в детската градина и/или от психолога, и/или от логопеда в детската градина;

2. определяне на необходимост от допълнителни модули за децата, които не владеят български език - от координиращия екип съвместно с учителите в групата в детската градина и/или по инициатива и писмено заявление до директора от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето;

3. определяне на необходимост от извършване на оценка от екип за подкрепа за личностно развитие на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето - от координиращия екип съвместно с учителите в групата в детската градина и/или по инициатива и писмено заявление до директора от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, при:

а) затруднения във физическото, познавателното, езиковото, социалното, сензорното, емоционалното, творческото развитие на детето спрямо децата от същата възрастова група;

б) наличие на рискови фактори и обстоятелства в средата на детето;

в) наличие на хронични заболявания, които възпрепятстват обучението, научаването и участието на детето в дейността на детската градина;

г) наличие на изяви силни страни на детето в областта на изкуствата и спорта, които се нуждаят от развитие и стимулиране.

Чл. 9. (1) Ранното оценяване по чл. 8, ал. 3, т. 1 се извършва на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца при постъпване за първи път на детето в детската градина.

(2) Оценяването по ал. 1 се извършва чрез скрининг за определяне на риск от възникване на обучителни затруднения.

(3) Оценяването по ал. 1 се провежда индивидуално за всяко дете с писменото съгласие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, след информирането му за начина на провеждането и за ползата от прилагането на скрининга.

(4) След провеждане на оценяването родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, се запознава с резултатите от него.

(5) В зависимост от резултатите от оценяването координиращият екип съвместно с родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, определя за всяко дете дейности от общата и/или от допълнителната подкрепа за личностно развитие, които се предоставят съобразно индивидуалните потребности на детето.

Чл. 10. На децата на 5- и 6-годишна възраст в подготвителните групи в детските градини или в училищата, които осъществяват задължително предучилищно образование, се извършва оценка на риска от обучителни затруднения. В 14-дневен срок преди края на учебното време на учебната година учителят на съответната подготвителна група установява готовността на детето за училище. Готовността на детето за училище отчита физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното му развитие.

Чл. 11. (1) Ранното оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения по чл. 8, ал. 3, т. 1 се извършва след обучение на педагогическите специалисти в детските градини, които ще извършват оценяването, организирано и/или проведено от специалисти на Държавния логопедичен център и на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(2) Провеждането на ранното оценяване по ал. 1 се наблюдава и подкрепя методически от специалисти на Държавния логопедичен център и на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Раздел II

Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в детската градина и в училището

Чл. 12. (1) Общата подкрепа за личностно развитие се осигурява от постъпването на детето в детската градина съобразно индивидуалните му потребности.

(2) Общата подкрепа за личностно развитие е насочена към развиване на потенциала на всяко дете или ученик в детската градина или в училището.

Чл. 13. Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина, която е насочена към всички деца в групата и гарантира участието и изявата им в образователния процес и в дейността на детската градина, включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;

2. занимания по интереси;

3. грижа за здравето въз основа на информация от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за здравословното състояние на детето и за проведени медицински изследвания и консултации и при взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет в детската градина;

4. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения.

Чл. 14. (1) Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина, която е насочена към превенцията на обучителните затруднения, се изразява във включване на отделни деца в дейности според техните потребности, установени след ранното оценяване по чл. 8, ал. 3, т. 1 и 2, като:

1. обучение чрез допълнителни модули за деца, които не владеят български език;

2. прилагане на програми за психомоторно, познавателно и езиково развитие;
3. индивидуална и групова работа при установени езикови и/или емоционално-поведенчески, и/или сензорни затруднения.

(2) Дейността по ал. 1, т. 1 се извършва от учителите в групата в детската градина, а по т. 2 и 3 - от психолог, логопед или от друг педагогически специалист при необходимост - рехабилитатор на слуха и говора и др.

(3) Учителите в групата установяват напредъка на всяко дете, което е включено в дейности по ал. 1, поне два пъти в рамките на учебната година въз основа на материали от дейността му - рисунки и други творчески работи на детето, както и в резултат на писмени становища от логопеда, психолога или от друг специалист за развитието на детето. За резултатите от напредъка на детето учителите изготвят доклад до директора. Материалите, становищата и докладът се съхраняват в детското портфолио и в личното образователно дело на детето.

Чл. 15. Общата подкрепа за личностно развитие в училището, която е насочена към всички деца в подготвителна група за задължително предучилищно образование и към всички ученици в класа, гарантира участието и изявата им в образователния процес и в дейността на училището и включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. кариерно ориентиране на учениците;
3. занимания по интереси;
4. библиотечно-информационно обслужване;
5. грижа за здравето въз основа на информация от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за здравословното състояние на детето и за проведени медицински изследвания и консултации и при взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет в училището;
6. осигуряване на общежитие;
7. поощряване с морални и материални награди;
8. дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
9. дейности за превенция на обучителните затруднения, включително логопедична работа.

Чл. 16. (1) Екипната работа по чл. 13, т. 1 и чл. 15, т. 1 включва:

1. обсъждане на дейностите за обща подкрепа, в които се включват децата и учениците - обмен на информация и на добри педагогически практики с цел подкрепа на всички учители за подобряване на работата им с децата в групата или с учениците в класа;

2. провеждане на регулярни срещи, когато са за целите на превенцията, между малка група учители и други педагогически специалисти в детската градина, съответно между класния ръководител, учители и други педагогически специалисти в училището, за:

а) преглед и обсъждане на информацията по чл. 22, ал. 2 за обучението и развитието на дете или ученик;

б) набелязване на конкретни мерки за обща подкрепа само за отделни деца и ученици - в случаите по чл. 23, ал. 1.

(2) На родителя, представителя на детето или на лицето, което полага грижи за детето, се предоставя информация за работата с детето или ученика и при необходимост се кани на срещите по ал. 1, т. 2.

(3) По време на срещите по ал. 1, т. 2 се води протокол, който се подписва от всички участници в срещата и се съхранява от координатора на координиращия екип по чл. 7.

(4) Графикът на срещите по ал. 1, т. 2 се прилага към годишния план за дейността на детската градина или училището и се актуализира при необходимост.

Чл. 17. Заниманията по интереси по чл. 13, т. 2 и чл. 15, т. 3 включват:

1. дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;

2. изяви, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;

3. обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с чл. 85, ал. 3 ЗПУО.

Чл. 18. Заниманията по интереси по чл. 17, т. 1 може да се провеждат чрез различни организационни педагогически форми - клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и др.

Чл. 19. (1) Дейностите за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение по чл. 15, т. 8 имат за цел изграждане на позитивен организационен климат в училището, включително чрез психологическа подкрепа.

(2) Психологическата подкрепа по ал. 1 е насочена към учениците, учителите, директора, заместник-директора (заместник-директорите) и родителите.

(3) Психологическата подкрепа се осъществява от психолог или педагогически съветник и включва:

1. създаване на условия за сътрудничество и ефективна комуникация между всички участници в образователния процес;

2. предоставяне на методическа помощ на учителите за превенция на насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;

3. извършване на групова работа с ученици и/или кризисна интервенция;

4. работа със средата, в която е детето или ученикът - семейството, връстниците.

Чл. 20. Общата подкрепа за личностно развитие в училището за целите на превенцията на обучителните затруднения по чл. 15, т. 9 се изразява във включване на отделни ученици в дейности, като:

1. допълнително обучение по учебни предмети с акцент върху обучението по български език, включително оgramотяване на ученици, за които българският език не е майчин;

2. консултации по учебни предмети и допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;

3. логопедична работа с учениците.

Чл. 21. (1) Логопедичната работа като част от дейностите за целите на превенцията на обучителните затруднения по чл. 15, т. 9 се осъществява от логопеди в детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие, както и от логопеди на Държавния логопедичен център, и включва:

1. превенция на комуникативните нарушения и на обучителни трудности;

2. диагностика на комуникативните нарушения;

3. корекционно-терапевтична дейност при установени индикации за комуникативни нарушения:

а) групова работа с логопед при нарушения на артикулацията и при нарушения на темпа и ритъма на речта (заекване) - от 2 до 3 деца или ученици, а при нарушения на писмената реч и при нарушения на математическите умения - от 3 до 5 деца или ученици;

б) индивидуална работа с логопед - при останалите комуникативни нарушения и обучителни трудности;

4. консултативна дейност с учители и родители/представители на децата/лица, които полагат грижи за децата с комуникативни нарушения.

(2) Логопедичната превенция на комуникативните нарушения и обучителни трудности включва:

1. изследване на писмената реч на учениците от начален етап; данните от изследването се обобщават и анализират на национално равнище от Държавния логопедичен център при условия и по ред, определени в правилника за устройството и дейността му, утвърден от министъра на образованието и науката;

2. определяне на потребностите на децата и учениците от логопедична работа.

(3) Логопедичната диагностика на комуникативните нарушения включва:

1. диагностика при нарушения на говора;

2. невропсихологична диагностика на входно и изходно равнище на деца от 3- до 6-годишна възраст и на ученици от начален, прогимназиален, първи и втори гимназиален етап;

3. диагностика на езиковата компетентност на деца от 3- до 6-годишна възраст.

(4) Корекционно-терапевтичната дейност при установени индикации за комуникативни нарушения включва:

1. изготвяне на индивидуални програми за корекционно-терапевтична дейност за всички деца и ученици с комуникативни нарушения;

2. осъществяване на ранно логопедично въздействие при деца на 3 - 4-годишна възраст с комплексни комуникативни нарушения и с риск от обучителни затруднения;

3. провеждане на корекционно-терапевтична дейност с деца и ученици с комуникативни нарушения.

(5) Консултативната дейност включва:

1. консултиране на учители за особеностите и потребностите на деца и ученици с комуникативни нарушения и предоставяне на методическа подкрепа при работата с деца и ученици с комуникативни нарушения;

2. консултиране, подкрепа и мотивиране на родителите/представителите на децата/лицата, които полагат грижи за децата с комуникативни нарушения, за активно участие в логопедичния процес.

Чл. 22. (1) Дейностите по чл. 14 и 20 за целите на превенцията на обучителните затруднения се предоставят след обсъждане на информацията от входните равнища по учебни предмети, от индивидуалния напредък в обучението и от наблюдението на развитието на отделни деца или ученици, които срещат затруднения в обучението.

(2) За целите на обсъждането по ал. 1 могат да се използват и:

1. сведения от педагогически специалисти за силните страни на децата и учениците, които срещат затруднения в обучението, и на индивидуалните им нагласи по отношение на ученето и участието в образователния процес и в дейността на институцията;

2. сведения от педагогически специалисти или от социален работник в детската градина или в училището - за наличие на възможни рискови фактори в средата на тези деца или ученици;

3. данните от информацията, която придружава тези деца и ученици от детската градина, включително за предоставяни дейности по обща подкрепа за личностно развитие в детската градина;

4. данните от установяването на готовността на тези деца за училище от логопедично изследване, портфолио и др.

(3) Обсъждането на цялата информация по ал. 1 и 2 се прави от учителите в групата, съответно от класния ръководител съвместно с учители, които преподават на детето или ученика, и с координиращия екип в детската градина или училището в срокове и във формат, определени от директора на детската градина или училището, като за резултатите от обсъждането се уведомява родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето.

(4) Въз основа на обсъждането на информацията по ал. 1 и 2 може да се определят дейности от общата подкрепа за личностно развитие за целите на превенцията на обучителните затруднения на отделни деца и ученици и да се определят тези деца и ученици, на които е необходимо да се извърши оценка на индивидуалните им потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие по чл. 187 ЗПУО.

(5) Въз основа на обсъждането на информацията по ал. 1 и 2 може да се определят дейности от общата подкрепа за личностно развитие - занимания по интереси за стимулиране развитието на способностите и на компетентностите на деца и ученици.

Чл. 23. (1) Въз основа на обсъждането по чл. 22 се реализират дейности за обща подкрепа за личностно развитие, насочени към превенция на обучителните затруднения, чрез предприемане на конкретни мерки за работа с отделно дете или ученик само в случаите, когато:

1. се установят затруднения в обучението на детето или ученика и/или има рискови фактори в средата, които може да повлияят на обучението му, но които все още не изискват предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие;

2. се установи, че дете или ученик напредва значително по-бързо в обучението и развитието си от децата или учениците на неговата възраст.

(2) Конкретните мерки по ал. 1, т. 1 изискват:

1. определяне на конкретна цел - какво затруднение трябва да се преодолее;

2. определяне на конкретни стъпки за преодоляване на затруднението - чрез допълнително обучение, консултации, логопедична работа, работа в учебните часове и други;

3. определяне на срок и описание на резултатите от работата в края на поставения срок - постигнат напредък, преодоляно или непреодоляно затруднение, насочване за оценка на индивидуалните потребности от екип за подкрепа за личностно развитие и други.

(3) Конкретните мерки по ал. 1 се вписват в дневника на група/подготвителна група или в дневника на класа в частта, отнасяща се до общата подкрепа за личностно развитие.

Чл. 24. (1) С конкретните мерки по чл. 23, ал. 2 за дете или ученик с установени затруднения в обучението се цели да се преодолеят затрудненията.

(2) С конкретните мерки за дете или ученик, което напредва значително по-бързо от връстниците си, се цели детето или ученикът да развие най-пълно своите способности.

Чл. 25. (1) Конкретните мерки по чл. 23 се предприемат от учителите в групата на детето или от класния ръководител на ученика в екипна работа с другите педагогически специалисти до 14 дни от установяването на случаите по чл. 23, ал. 1, т. 1 или 2.

(2) Конкретните мерки по чл. 23 включват задължително една или повече от дейностите по чл. 14 и 20.

(3) Дейности по чл. 14 и 20 задължително се осъществяват и в неучебно време, включително през ваканциите, съобразно потребностите на децата и учениците, като продължителността им за отделен ученик или за група ученици е в зависимост от

възможностите на детската градина или училището, но не по-малко от две седмици при седмична заетост до 20 учебни часа.

(4) Конкретните мерки по чл. 23 се актуализират, променят или прекратяват след преглед на напредъка на развитието на детето или ученика, извършен от учителите в групата на детето или от класния ръководител на ученика съвместно с други специалисти в детската градина или училището.

Чл. 26. (1) Координацията на изпълнението на конкретните мерки по чл. 23 се осъществява от учителите в групата на детето или от класния ръководител на ученика.

(2) Учителите в групата или класният ръководител запознават родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с предприетите конкретни мерки и го информират за резултатите от изпълнението им.

Чл. 27. В случаите, когато дете или ученик получава обща подкрепа, съответно по чл. 14 или по чл. 20, и не се отчита напредък в развитието му в рамките на три месеца от началото на предоставянето на подкрепата, учителите в групата на детето, съответно класният ръководител на ученика, обсъждат с координиращия екип по чл. 7 и с родителя, представителя на детето или с лицето, което полага грижи за детето, насочването на детето или на ученика за извършване на оценка на индивидуалните му потребности от екип за подкрепа за личностно развитие.

Раздел III

Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в център за подкрепа за личностно развитие

Чл. 28. (1) В центровете за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 1 ЗПУО, както и в Националния дворец на децата се осъществява обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

(2) Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие може да включва:

1. занимания по интереси за развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и изяви по интереси;

2. кариерно ориентиране на учениците;

3. педагогическа и психологическа подкрепа, включително дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;

4. грижа за здравето;

5. осигуряване на общежитие;

6. поощряване с морални и материални награди;

7. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;

8. логопедична работа;

9. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти.

(3) Общата подкрепа за личностно развитие в Националния дворец на децата включва занимания по интереси за развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и изяви по интереси.

(4) Общата подкрепа за личностно развитие по ал. 2 се осъществява чрез:

1. включване на децата и учениците в организирани обучителни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности на общинско, областно, национално и международно равнище, включително през ваканциите;

2. подпомагане на кариерното ориентиране на учениците чрез дейности, насочени към стимулиране на развитието на личностни качества и придобиването на социални компетентности;

3. участие на децата и учениците в организирани групи за занимания по интереси в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;

4. участие на децата и учениците в общински, областни, национални и международни проекти, програми и форуми в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, кариерното ориентиране на учениците, превенцията на насилието и преодоляване на проблемното поведение, педагогическата и психологическата подкрепа, логопедичната работа;

5. поощряване на децата и учениците с морални и материални награди за високи постижения в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, както и за особен принос към развитието на центъра за подкрепа за личностно развитие, който представляват;

6. провеждане на ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения;

7. провеждане на работа със средата, в която е детето или ученикът - семейството, връстниците, за превенция на насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;

8. мотивиране на децата и учениците за активно включване и участие в дейността на институцията;

9. осъществяване на превенция на обучителните затруднения и на комуникативните нарушения;

10. настаняване на ученици в общежитие и осигуряване на условия за организиране и провеждане на самоподготовката им, провеждане на консултации по учебни предмети и индивидуална работа, организиране и провеждане на занимания по интереси, работа с родители.

(5) Общата подкрепа за личностно развитие в Националния дворец на децата се осъществява чрез:

1. включване на децата и учениците в организирани обучителни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности на общинско, областно, национално и международно равнище, включително през ваканциите;

2. участие на децата и учениците в организирани групи за занимания по интереси в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;

3. участие на децата и учениците в общински, областни, национални и международни проекти, програми и форуми в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта;

4. поощряване на децата и учениците с морални и материални награди за високи постижения в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, както и за особен принос към развитието на Националния дворец на децата.

(6) Когато на деца или ученици се предоставя обща подкрепа по ал. 2, т. 3 от център за подкрепа за личностно развитие, на тези деца или ученици не се предоставя такава дейност от други услуги, включително от социални услуги по Закона за социалното подпомагане (ЗСП) и Правилника за прилагането на Закона за социалното подпомагане (ППЗСП).

Чл. 29. (1) Учебната година в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата започва на 1 октомври и е с продължителност 12 месеца.

(2) Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се провеждат в съответствие с графика за учебното време и ваканциите, утвърден със заповед на министъра на образованието и науката.

Чл. 30. (1) Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата, насочени към развитие на интересите, способностите и компетентностите в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, и изяви по интереси се осъществяват въз основа на план за обучение, изготвен в съответствие с рамкови изисквания за разработване на план за обучение съгласно приложението. Планът за обучение се утвърждава от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

(2) Планът за обучение разпределя времето за обучение по областите „Науки и технологии“, „Изкуства“ и „Спорт“ и съдържа:

1. брой на седмиците за обучение;
2. наименованията на областите и на профилите, по които се формират организационните педагогически форми по чл. 18;
3. годишен брой часове за обучение.

Чл. 31. Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата, насочени към развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, се провеждат като:

1. индивидуална работа;
2. работа в различни организационни педагогически форми;
3. масови прояви и публични изяви.

Чл. 32. (1) Обучението в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се осъществява в организационни педагогически форми по чл. 18, които работят по утвърден от директора план за обучение и са формирани с деца и ученици от една и съща или от различна възраст, разпределени в група/групи за обучение в зависимост от степента на подготовка на децата и учениците.

(2) Групите за обучение по ал. 1 може да бъдат:

1. постояннодействащи, в които се обучават деца и ученици през цялата учебна година съгласно план за обучение, изготвен в съответствие с рамковите изисквания по чл. 30, ал. 1;

2. временнодействащи групи през учебната година, в които се обучават деца и ученици за участие в научни, културно-образователни и спортни изяви на общинско, областно, национално и международно равнище; заниманията може да се провеждат до 4 седмици със седмична заетост до 8 учебни часа за всяка група, като учителите ръководят до 3 групи през учебната година;

3. временнодействащи групи през ваканциите, в които се обучават деца и ученици за участие в научни, културно-образователни и спортни изяви на общинско, областно, национално и международно равнище; продължителността на заниманията за всяка група е до 2 седмици със седмична заетост до 20 учебни часа, като учителите ръководят до 2 групи през ваканциите.

(3) През ваканциите заниманията в групи с деца и ученици се провеждат в съответствие с възможностите и ресурсите на центровете за подкрепа за личностно развитие и на Националния дворец на децата.

Чл. 33. (1) Целите и задачите на обучението, структурата и обемът на съдържанието на дейностите, насочени към развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и на изявите по интереси, както и очакваните резултати се определят с програма за обучение, по която работи групата.

(2) Програмата за обучение се изготвя от учителя, който ръководи групата в съответната организационна педагогическа форма, и се утвърждава от директора на

центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

Чл. 34. (1) Продължителността на дейностите в различните организационни педагогически форми се определя в учебни часове.

(2) Учебният час е:

1. за деца и за ученици до III клас - 30 минути;

2. за ученици от IV до XII клас - 40 минути.

(3) Почивката между отделните часове е от 10 до 30 минути.

Чл. 35. Дейностите в организационните педагогически форми се осъществяват в съответствие със:

1. интересите, свободното време и възрастовите особености на децата и учениците;

2. плана за обучение;

3. правилника за устройството и дейността на центъра за подкрепа за личностно развитие или на Националния дворец на децата.

Чл. 36. (1) Организационните педагогически форми и групите в тях се съгласуват с първостепенния разпоредител с бюджет и с началника на регионалното управление на образованието и се утвърждават от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

(2) В зависимост от организационната педагогическа форма по чл. 18 и спецификата на дейността, осъществявана в нея, се провеждат до пет учебни часа в един ден.

(3) В област „Спорт“ при учебно-тренировъчна дейност се провеждат не по-малко от два учебни часа.

Чл. 37. Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие - ученически общежития, чиято дейност не се организира от училища, включва:

1. настаняване на ученици;

2. осигуряване на условия за организиране и провеждане на самоподготовка на учениците;

3. провеждане на консултации по учебни предмети и индивидуална работа;

4. организиране и провеждане на занимания по интереси;

5. работа с родители.

Чл. 38. Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие - астрономически обсерватории и планетариуми, включва:

1. обучителни дейности;

2. дейности, свързани с научно-изследователски проекти;

3. дейности за популяризиране на астрономията и природните науки;

4. масови прояви и публични изяви.

Раздел IV

Изграждане на позитивен организационен климат и на подходяща психологическа среда в детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие

Чл. 39. (1) Институциите в системата на предучилищното и училищното образование - детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие, са длъжни да осъществяват дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и координираните усилия на всички участници в образователния процес.

(2) Видовете и съдържанието на дейностите по превенция на тормоза и насилието са подчинени на обща институционална политика, разработват се самостоятелно от институцията по ал. 1 и може да включват:

1. изготвяне съвместно с учениците на правила за поведението им в паралелката или групата;

2. разглеждане на теми от глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование в часа на класа, в заниманията по интереси и във факултативните часове;

3. партньорство с родителите;

4. дейности за развитие на компетентностите на всички членове на институционалната общност, включително за запознаване с различните форми на насилие и с техники за преодоляването им.

Чл. 40. (1) Основен принцип при изграждането на институционалната политика за противодействие на тормоза е прилагането на цялостен институционален подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна среда в институцията.

(2) Институционалната политика за противодействие на тормоза в училище се реализира на равнище училище и на равнище клас и паралелка, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

(3) Дейностите по превенция и интервенция се разработват въз основа на Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище и на алгоритъма за неговото прилагане, утвърден от министъра на образованието и науката.

Чл. 41. За преодоляване на проблемното поведение на детето или ученика и за справяне със затрудненията му с приобщаването в образователния процес и в училищната среда, с участието му в дейността на институцията и с поведенческите му прояви се прилагат една или повече от следните дейности за въздействие върху вътрешната мотивация:

1. обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му;

2. използване на посредник при решаване на конфликт в училище;

3. консултиране на детето или ученика с психолог;

4. консултиране на детето или ученика с педагогически съветник;

5. създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин;

6. насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;

7. индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);

8. участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;

9. други дейности, определени в правилника за дейността на институцията.

Чл. 42. Дейността по чл. 41, т. 1 се прилага за изясняване на конкретен проблем с цел насочване на ученика към определена подкрепа и мотивирането му за участие в дейности, които да доведат до разрешаване на проблема. Дейността се документира в дневника на класа и се информира родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето.

Чл. 43. Дейността по чл. 41, т. 2 се осъществява в училището от подготвен за разрешаване на конфликтни ситуации учител, психолог и/или педагогически съветник, невъвлечен в конкретния конфликт, който посредничи между страните в конфликта с цел разрешаването му.

Чл. 44. Дейностите по чл. 41, т. 3 и 4 се осъществяват по желание на ученика и/или на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, или по препоръка на класния ръководител, на учител или на координиращия екип по чл. 7.

Чл. 45. Дейността по чл. 41, т. 5 и 6 се осъществява по желание на ученика или на родителя, представителя на детето, лицето, което полага грижи за детето, по препоръка на учителите в групата/класния ръководител, на учител, на педагогически съветник и/или на психолог, или по препоръка на координиращия екип по чл. 7, в съответствие с възможностите и наличните ресурси на училището или чрез привличане на външни специалисти и ресурси.

Чл. 46. (1) Дейността по чл. 41, т. 7 се осъществява от личност по избор на ученика, която той приема и уважава и която е изразила съгласие за участие в индивидуалната му подкрепа.

(2) Индивидуалната подкрепа на ученика по ал. 1 може да бъде осъществена от учител от училището, лице от разширеното семейство, от близък на ученика или от обществено изявена личност, на която ученикът има доверие или която представлява пример за него и спомага за развитието на силните му страни и за цялостното му личностно развитие.

Чл. 47. (1) Дейността по чл. 41, т. 8 се осъществява, като ученикът съвместно с класния ръководител избира конкретна дейност, определена в правилника за дейността на училището, която да извърши в полза на училището или паралелката.

(2) Дейността в полза на училището или паралелката трябва да е съобразена с възрастовите особености и здравословното състояние на учениците и да не унижава тяхното достойнство.

Чл. 48. (1) За всички предприети дейности с децата или учениците за преодоляване на проблемното им поведение и за справяне със затрудненията им с приобщаването в образователния процес и в училищната среда, с участието в дейността на институцията и с поведенческите им прояви се информира родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, а за дейностите по чл. 41, т. 2, 5 и 7 се изисква и информираното му съгласие.

(2) Родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, е длъжен да съдейства и да подпомага учителите и другите педагогически специалисти при реализирането на дейностите по чл. 41.

(3) При отказ от страна на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, да изрази съгласие за дейностите по чл. 41, т. 2, 5 и 7, да окаже съдействие или да подпомогне реализирането на дейностите по чл. 41 директорът на институцията писмено уведомява отдела за закрила на детето по местоживеенето на детето или ученика.

Чл. 49. (1) За неизпълнение на задълженията, определени в ЗПУО, в нормативните актове по неговото прилагане и в правилника за дейността на училището, след изчерпване на останалите механизми за въздействие върху вътрешната мотивация и за преодоляване на проблемното поведение на учениците може да се налагат следните санкции:

1. забележка;
2. преместване в друга паралелка в същото училище;
3. предупреждение за преместване в друго училище;
4. преместване в друго училище;
5. преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение.

(2) За възпрепятстване провеждането на учебния процес учителят може да наложи мярката „отстраняване на ученика до края на учебния час“. Ученикът няма право да напуска територията на училището по времето на отстраняването си.

(3) За явяване в училище с облекло или във вид, които са в нарушение на правилника за дейността на училището, както и когато състоянието на ученика не позволява да участва в учебния процес, на ученика се налага мярката „отстраняване от училище до отпадане на основанието за отстраняването му“.

(4) При налагане на мярката по ал. 2 за времето на отстраняване на ученика не се отбелязва отсъствие, а наложената мярка се документира в дневника на класа и в ученическата книжка. За времето на отстраняването си до края на учебния час ученикът извършва дейности, регламентирани в правилника за дейността на училището, съобразени с възрастовите особености и здравословното му състояние и неунижавачи достойнството му.

(5) Веднага след приключването на учебния час по ал. 2 или след отстраняването на ученика по ал. 3 се предприемат дейности за повишаване на мотивацията и на социалните умения за общуване и за преодоляване на проблемното поведение на ученика и се уведомява родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето.

(6) За ученика с наложена санкция по ал. 1 се осигуряват и дейности за превенция и преодоляване на проблемното поведение.

Чл. 50. (1) Санкцията „преместване в друга паралелка в същото училище“ не се прилага, когато това налага промяна на профила, професията или специалността.

(2) Санкцията „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“ се прилага за ученици, навършили 16-годишна възраст.

(3) Мерките по чл. 49, ал. 2 и 3, както и санкциите „предупреждение за преместване в друго училище“ и „преместване в друго училище“ не се налагат на учениците в класовете от началния етап.

(4) Санкциите „преместване в друго училище“ и „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“ се налагат за тежки или системни нарушения.

(5) Санкции и мерките по чл. 49, ал. 2 и 3 не се налагат на ученици, когато поведението им е резултат от увреждане или нарушение на здравето, посочено в медицински документи.

Чл. 51. (1) За едно нарушение не може да бъде наложена повече от една санкция. Мерките по чл. 49, ал. 2 и 3 се налагат независимо от санкциите, като с тях се цели да се преодолее проблемното поведение на ученика.

(2) Видът на санкцията се определя, като се отчитат причините и обстоятелствата при извършване на нарушението, видът и тежестта на нарушението, както и възрастовите и личностните особености на ученика.

(3) Видът и срокът на дейностите във връзка с мерките по чл. 49, ал. 2 и 3 се определят, като се отчитат и възможностите и ресурсите на училището за осигуряване на условия за извършването им.

Чл. 52. (1) Освен налагането на санкция, в зависимост от причините за проблемното му поведение, на ученика се предоставя планирана обща подкрепа за личностно развитие, като консултации по учебни предмети, консултации с психолог и/или с педагогически съветник за преодоляване на проблемното поведение, допълнително обучение и допълнителни консултации по учебни предмети в неучебно време, включително в периода на ваканциите, участие в занимания по интереси, кариерно ориентиране и други дейности с оглед недопускане на нарушения или отпадане от училище.

(2) Видът на общата подкрепа по ал. 1 се определя от координиращия екип по чл. 7 съвместно с класния ръководител, учителите на ученика и родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето.

(3) За преодоляване на проблемното поведение и за превенция на отпадането от училище на ученици, които извършват нарушения, отсъстват по неуважителни причини или са в риск от отпадане, педагогическият съветник и/или социалният работник в училището осъществяват връзката и координират сътрудничеството между училището и семейството и между семейството и обкръжението на учениците.

Чл. 53. (1) Когато ученикът отсъства от училище един учебен ден и отсъствието не е по някоя от уважителните причини, определени в чл. 54, класният ръководител е длъжен да уведоми родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с писмо, по имейл или в телефонен разговор и да обсъди с него възможностите за отстраняване на причините за отсъствията.

(2) Броят на отсъствията на ученика се отбелязва в дневника на класа, а в края на всеки учебен срок се вписва в ученическата книжка на ученика.

Чл. 54. (1) Ученикът може да отсъства от училище по уважителни причини в следните случаи:

1. по медицински причини - след представяне на медицински документ, издаден от лекар в лечебно заведение за първична или специализирана медицинска помощ, център за спешна медицинска помощ или спешно отделение на лечебно заведение за болнична помощ въз основа на данните от анамнезата, обективния статус от извършения преглед, резултатите от извършените изследвания и поставената диагноза, отразени в медицинската документация, и след потвърждение от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с писмо, по имейл или в телефонен разговор;

2. поради участие в други дейности извън процеса на училищното образование - при представяне на документ от спортния клуб, в който ученикът членува, от организаторите на състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други, и след потвърждение от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с писмо, по имейл или в телефонен разговор;

3. до 3 учебни дни в една учебна година с разрешение на директора на училището въз основа на мотивирана писмена молба от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, в която подробно се описват причините, налагащи отсъствието, преди то да бъде направено; в случай че молбата не може да се подаде преди отсъствието на ученика, родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, уведомява по имейл или в телефонен разговор класния ръководител и подава молбата след направеното отсъствие, но не по-късно от 3 учебни дни след връщането на ученика в училище;

4. до 7 учебни дни в една учебна година с разрешение на директора на училището въз основа на мотивирана писмена молба от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, в която подробно се описват причините за отсъствието, и след решение на педагогическия съвет.

(2) В случай че родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, ще отсъства от настоящия си адрес за срок, по-голям от един месец, той уведомява писмено директора на училището, като посочва лице, което ще контактува с училището за времето на отсъствието му по всички въпроси, свързани с училищното образование, с изключение на отписването на ученика от училището или промяната на формата на обучение на ученика.

Чл. 55. (1) Санкциите може да се налагат и за допуснати отсъствия, извън случаите по чл. 54, като условията и редът за налагането им се определят с правилника за дейността на училището.

(2) Санкциите „преместване в друго училище" и „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение" може да се налагат и за допуснати повече от 15 отсъствия по неуважителни причини през учебната година.

Чл. 56. (1) Санкциите са срочни.

(2) Срокът на санкциите е до края на учебната година.

(3) Когато санкциите „преместване в друга паралелка в същото училище", „предупреждение за преместване в друго училище", „преместване в друго училище" и „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение" са наложени до 30 учебни дни преди края на втория учебен срок, те влизат в сила от началото на следващата учебна година.

Чл. 57. (1) Санкциите „забележка" и „преместване в друга паралелка в същото училище" се налагат със заповед на директора по мотивирано писмено предложение на класния ръководител, а санкциите „предупреждение за преместване в друго училище", „преместване в друго училище" и „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение" - със заповед на директора по предложение на педагогическия съвет.

(2) Мярката по чл. 49, ал. 3 се налага със заповед на директора.

Чл. 58. (1) Директорът на училището задължително писмено уведомява родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за откриването на процедура по налагане на санкция, а в случаите на налагане на санкция „предупреждение за преместване в друго училище", „преместване в друго училище" или „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение" - и съответните териториални структури за закрила на детето.

(2) При уведомяването по ал. 1 директорът задължително посочва извършеното от ученика нарушение и отправя покана за участие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, в процедурата по налагане на санкция.

(3) В уведомлението по ал. 1 се посочват и условията, при които родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, може да участва в процедурата по налагане на санкцията, както следва:

1. при изслушване на малолетен ученик родителят има право да присъства и да изрази мнение; той представлява малолетния ученик в процедурата лично или оправомощава за това друго лице;

2. при изслушване на непълнолетен ученик родителят има право да присъства и да изрази мнение; той изразява съгласие за извършване лично от непълнолетния ученик на всички действия във връзка с процедурата.

(4) За всяка процедура по налагане на санкция и на мярката по чл. 49, ал. 3 се определя лице, което да докладва за извършеното нарушение - класният ръководител или учител, който преподава на ученика.

Чл. 59. (1) Преди налагане на санкция по чл. 49, ал. 1 и на мярката по чл. 49, ал. 3 директорът - за санкциите „забележка" и „преместване в друга паралелка в същото училище" и за мярката по чл. 49, ал. 3, съответно педагогическият съвет - за другите санкции, задължително изслушва ученика и/или се запознава с писменото обяснение на ученика и обсъжда фактите и обстоятелствата, свързани с конкретното нарушение. Изслушването задължително се извършва в присъствието на психолог или на педагогически съветник.

(2) По предложение на класния ръководител и/или по молба на непълнолетния ученик, съответно на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, когато ученикът е малолетен, изслушването на ученика може да се извърши и в присъствието на учител или на друг педагогически специалист от училището, или на друго лице, на което ученикът има доверие.

(3) За изясняване на фактите и обстоятелствата по време на изслушването директорът може да покани за участие и за изразяване на мнение учители, които преподават на ученика, както и ученици от училището, запознати с конкретното нарушение.

Чл. 60. (1) Когато педагогическият съвет е идентифицирал за ученика риск от отпадане от училище, преди налагане на санкцията „предупреждение за преместване в друго училище“, „преместване в друго училище“ или „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“ или на мярката по чл. 49, ал. 3, директорът уведомява отдел „Закрила на детето“ в дирекция „Социално подпомагане“ по местоживеенето на ученика, за присъствие на негов представител на изслушването с оглед защита на правата и интересите на ученика.

(2) Преди налагане на санкциите и преди определяне на дейностите по чл. 49, ал. 5 се взема мнението на класния ръководител на ученика.

Чл. 61. (1) Заповедта за налагане на санкцията се издава в 14-дневен срок от предложението по чл. 57, ал. 1.

(2) В заповедта по ал. 1 се посочват видът на санкцията, срокът и мотивите за налагането ѝ. В мотивите се посочват предприетите дейности за мотивация на ученика и за преодоляване на проблемното му поведение, в случай че такива са били предприети, и причините да не дадат резултат.

(3) Заповедта се съобщава в тридневен срок от издаването ѝ на ученика и на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, а заповедта за налагане на санкция „преместване в друго училище“ - и на началника на регионалното управление на образованието.

(4) Заповедта по ал. 1 може да се оспорва по административен ред пред началника на регионалното управление на образованието - за частните и общинските училища, пред министъра на образованието и науката - за държавните училища по чл. 43 ЗПУО, както и за държавните неспециализирани училища и за духовните училища, пред министъра на културата - за училищата по изкуствата и за училищата по културата, пред министъра на младежта и спорта - за държавните спортни училища.

(5) Заповедта по ал. 1 може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 62. (1) Наложените санкции се отразяват в ученическата книжка, в личния картон/личното образователно дело на ученика и в бележника за кореспонденция.

(2) Ученик, на когото е наложена санкция „преместване в друго училище“, продължава обучението си в другото училище при условия и по ред, определени със заповед на началника на регионалното управление на образованието.

(3) Ученик, на когото е наложена санкция „предупреждение за преместване в друго училище“, „преместване в друго училище“ или „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“, за срока на санкцията се лишава от правото да получава стипендия за отличен успех.

Чл. 63. Санкциите се заличават с изтичане на срока, за който са наложени, или предсрочно по реда, по който са наложени.

Чл. 64. (1) Децата и учениците се поощряват с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на училищната общност при:

1. постигнати изключителни успехи в учебната дейност и за върхови постижения и класиране на призови места при реализирането на изследователски проекти в конкретни предметни области, на творчески проекти или на проекти, свързани с иновации в образованието;

2. класиране на призови места и получаване на отличия за значими постижения в национални и международни състезания, олимпиади, конкурси, фестивали и други форуми за изява на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта;

3. прояви на гражданска доблест и участие в доброволчески или благотворителни инициативи или при участие в дейности и значими прояви за приобщаване на децата и учениците към непреходните национално значими идеали и ценности, както и за утвърждаване на европейските ценности и сближаването на европейските народи.

(2) Директорът на съответната институция след решение на педагогическия съвет със заповед може да учредява награди за децата и учениците. В заповедта се определят и конкретни критерии, на които трябва да отговарят децата и учениците, за да бъдат удостоени с определена награда.

(3) Наградите, с които се удостояват децата и учениците, може да бъдат грамоти, сертификати, плакети, предметни награди, парични награди и други в зависимост от възможностите на институцията и постиженията на децата и учениците.

(4) Предложенията за удостояване с награди се правят до директора на съответната институция от педагогически специалисти, от специалисти, осъществяващи занимания по интереси с деца и ученици, от родители, представители на децата или от лицата, които полагат грижи за децата, от ученици в институцията, от други лица и организации.

(5) Предложенията съдържат трите имена на детето или ученика, групата/класа, в който се обучава, мотивите за предложението и информация за конкретните постижения на детето или ученика в подкрепа на направеното предложение.

(6) Комисия, определена със заповед на директора, разглежда постъпилите предложения и предлага на педагогическия съвет да вземе решение за награждаване на децата и учениците.

(7) Директорът въз основа на решението на педагогическия съвет със заповед определя децата и учениците, които се удостояват с награди.

(8) Наградите се връчват на значими национални празници, по тържествени поводи или на специално организирани събития.

(9) Награди за децата и учениците може да бъдат определяни и с правилника за дейността на съответната институция.

Чл. 65. Началникът на регионалното управление на образованието и кметът на общината със заповед може да учредяват регионални, съответно общински награди, на децата и учениците. В заповедта за учредяване се определят процедурата и конкретните критерии, на които трябва да отговарят децата и учениците, за да бъдат удостоени с определена награда.

Чл. 66. (1) Министърът на образованието и науката може да учредява национални награди за децата и учениците в случаите по чл. 64, ал. 1. В заповедта за учредяване се определят конкретните условия и критерии, на които трябва да отговарят децата и учениците, за да бъдат удостоени с определена награда.

(2) Мотивираните предложения за удостояване с награди се правят до министъра на образованието и науката от началници на регионални управления на образованието, директори на институции, от други лица и организации.

(3) За всяка учредена награда министърът на образованието и науката определя със заповед комисия, която разглежда постъпилите мотивирани предложения и предлага децата и учениците за награждаване.

(4) Министърът на образованието и науката въз основа на предложението на комисията по ал. 3 със заповед определя децата и учениците, които се удостояват с награди.

(5) Наградите се връчват на значими национални празници, по тържествени поводи или на специално организирани събития.

(6) Министърът на образованието и науката присъжда почетно отличие „Национална диплома“ на зрелостници за отличен (6,00) успех по всички учебни предмети, вписани в дипломата за средно образование, и за изяви способности в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта. Отличието има морална стойност и е признание за високи постижения на ученици от българските училища.

(7) Цялостната дейност по определянето на предложенията за награждаване на зрелостници с почетното отличие „Национална диплома“ за съответния регион се организира от началника на регионалното управление на образованието.

(8) Ежегодно в Министерството на образованието и науката се създава комисия, която разглежда постъпилите предложения от началниците на регионалните управления на образованието за награждаване с почетното отличие „Национална диплома“.

(9) Министърът на образованието и науката по предложение на комисията по ал. 8 със заповед определя носителите на почетното отличие „Национална диплома“ за съответната година.

(10) Министърът на образованието и науката ежегодно присъжда и званието „лауреат“ на национална олимпиада на учениците, получили оценка отличен (6,00) от национален кръг на олимпиада и завършващи средно образование през съответната учебна година. Удостоверението за присъдено звание „лауреат“ се присъжда за конкретна учебна година на ученици, които завършват средно образование в годината на провеждането на националната олимпиада.

Чл. 67. (1) Учениците може да се подпомагат със стипендии, определени с акт на Министерския съвет.

(2) При условия и по ред, определени с Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изяви дарби, приета с Постановление № 298 на Министерския съвет от 2003 г. (обн., ДВ, бр. 111 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 51 и 89 от 2005 г., бр. 14 и 37 от 2006 г., бр. 79 от 2009 г., бр. 107 от 2011 г., бр. 48 и 62 от 2013 г., бр. 36 от 2014 г. и бр. 28 от 2016 г.), учениците може да се подпомагат със стипендии, както и да се поощряват с еднократно финансово подпомагане.

Глава трета

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Раздел I

Оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие

Чл. 68. (1) Допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се предоставя въз основа на извършена оценка на индивидуалните им потребности.

(2) Оценката по ал. 1 се извършва от екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, утвърден със заповед на директора на детската градина или училището за конкретно дете или ученик по чл. 187, ал. 2 ЗПУО.

Чл. 69. (1) Оценката на индивидуалните потребности на дете или ученик е процес на събиране и анализиране на специфична информация за неговото функциониране - силни страни, затруднения, потенциал за оптимално развитие, участие в образователния процес, възможности за реализация.

(2) Въз основа на обсъждането на информацията по чл. 22, ал. 1 и 2 се определят децата и учениците, на които следва да се извърши оценка на индивидуалните им потребности с цел осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

(3) За извършването на оценката родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, представя следните документи:

1. заявление до директора;

2. статуси от проведени предварителни изследвания и консултации - психологични, логопедични, медицински - при наличие на такива, в зависимост от потребностите на детето или ученика;

3. всички документи, съдържащи информация за здравословното състояние и социалното положение на детето, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика, включително документи от детската градина при наличие на такива, необходими за извършване на оценката по чл. 68, ал. 2;

4. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия и/или решение на териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК), и/или на Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК) с приложена лична амбулаторна карта, съдържаща информация за проведени изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването - при деца и ученици с хронични заболявания.

(4) При извършването на оценката се вземат предвид и:

1. резултатите от ранното оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения;

2. документите от личното образователно дело на детето или ученика и материали от портфолиото на детето;

3. други документи, при необходимост, по преценка на екипа по чл. 68, ал. 2.

Чл. 70. (1) Оценката на индивидуалните потребности на дете или ученик, което не владее български език, се извършва на езика, който детето или ученикът владее най-добре, като при необходимост се ползва преводач, осигурен от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето.

(2) При необходимост, в случай че родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, не може да осигури преводач, съдействие за осигуряването му може да окаже регионалното управление на образованието.

Чл. 71. (1) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, се извършва от психолог, логопед, ресурсен учител, а при деца и ученици с увреден слух или с нарушено зрение - и от рехабилитатор на слуха и говора или от учител на деца и ученици с нарушено зрение, съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището. Оценяват се познавателното развитие, комуникативните умения, социалните умения, физическото развитие, адаптивното поведение, психичните реакции, семейното функциониране.

(2) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици в риск се извършва от психолог и/или от социален работник в детската градина или в училището съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището. Оценяват се рисковите и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда.

(3) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с изяви дарби се извършва от учителите в групата в детската градина/класния ръководител и от учителите, които преподават на ученика в училището, съвместно с психолога или педагогическия съветник. Оценяват се конкретните области на изяви дарби и способности.

(4) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с хронични заболявания се извършва от психолога съвместно с учителите в групата в детската градина/класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището, с медицинския специалист в здравния кабинет в детската градина или училището в сътрудничество с личния лекар на детето или ученика. Оценява се здравословното състояние на детето или ученика и влиянието му върху обучението.

(5) При извършване на оценката може да участват и други специалисти извън посочените в ал. 1 - 4 по предложение на координиращия екип по чл. 7.

Чл. 72. В случай че детската градина или училището не може да осигури специалист по чл. 71 с изключение на психолога или педагогическия съветник и логопеда, както и когато за оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците са необходими и други специалисти по преценка на координиращия екип, директорът на детската градина или училището може да изпрати заявление за осигуряването им от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, от Държавния логопедичен център, от център за подкрепа за личностно развитие, включително от център за специална образователна подкрепа или специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

Чл. 73. (1) Оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, се извършва в срок от 1 до 3 месеца от началото на учебното време на съответната учебна година.

(2) Оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците с изявени дарби, в риск и с хронични заболявания се извършва съобразно спецификата на всеки отделен случай, но не по-късно от 3 месеца от разпознаване на потребността от извършването на оценка по чл. 7, ал. 4, т. 1.

(3) Оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, може да се извършва и по всяко друго време през учебната година, ако се разпознае потребност от такава оценка, като оценяването се извършва в срок от 1 до 3 месеца.

(4) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици по ал. 1 се извършва и по инициатива на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето. Срокът за извършване на тази оценка е от 1 до 3 месеца от подаването на заявлението на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, до директора на детската градина или училището. Извършването на оценката трябва да е в рамките на учебната година, в която заявлението е подадено.

Чл. 74. При извършването на оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците специалистите от екипа по чл. 68, ал. 2 задължително:

1. използват утвърдени от Министерството на образованието и науката методики за оценяване (Методика за оценка на образователните потребности на децата и учениците, Методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие, Методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания), методики за вербално и невербално оценяване - ПЕКС (PECS) система, МАКАТОН, комуникация „ръка в ръка“, Метода „Тадома“, Метода „С-МАР“, както и други методики, стандартизирани инструменти - Тест „Бине-Герман“, Тест на Уекслър и др.;

2. вземат предвид образователните и личните постижения на детето или ученика;

3. вземат предвид социалното и емоционалното развитие на детето или ученика;

4. използват формални и неформални методи на наблюдение и оценка;

5. използват събраната до момента информация за детето и ученика по чл. 22;

6. вземат предвид информацията за детето или ученика, предоставена от ръководители на социални услуги в общността в случаите, когато детето или ученикът ползват такива, както и от лечебни заведения, при необходимост;

7. вземат предвид мнението на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето;

8. вземат предвид мнението на детето или ученика - при възможност;

9. гарантират достъпа на информация за родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, през всички етапи на оценяващия процес и търсят неговото съгласие;

10. спазват етичния кодекс на детската градина или училището.

Чл. 75. (1) Оценката на децата и учениците се извършва индивидуално от всеки специалист в екипа по чл. 68, ал. 2 при отчитане на силните страни и възможностите за участие в образователния процес на детето или ученика.

(2) Времето за индивидуалното оценяване на едно дете или ученик е по преценка на съответния специалист в зависимост от индивидуалните особености и потребности на детето или ученика и е в рамките на съответните срокове по чл. 73.

Чл. 76. (1) Оценката на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е функционална.

(2) При извършването на оценката на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, увреждането и функционирането се разглеждат като следствие от взаимодействието между здравословното състояние (заболявания, разстройства и нарушения) и факторите на средата (контекста) в съответствие с Международната класификация на функционирането на човека, уврежданията и здравето (ICF) на Световната здравна организация (СЗО) и при отчитане на Международната класификация на болестите - МКБ 10 на СЗО.

(3) Оценката на децата и учениците по ал. 2 се извършва съгласно Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

(4) Картата за оценка на индивидуалните потребности съдържа следните компоненти:

1. оценка на функционирането на детето или ученика;

2. становище на екипа, извършил оценката на индивидуалните потребности, за необходимите ресурси за допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика;

3. определяне на спецификата и на вида на допълнителната подкрепа - краткосрочна или дългосрочна;

4. препоръка за ползване на други услуги, включително на социални услуги, или за включване в други занимания.

(5) Оценката на функционирането на детето или ученика включва:

1. общ здравен статус на детето или ученика, физическо развитие;

2. емоционално и социално развитие (игрови умения; отношения с връстници; отношения с възрастни; социално приемливо поведение; самооценка; ниво на независимост; поведение, съответно на възрастта; умения за самообслужване и самостоятелност; риск от нараняване; хиперактивност);

3. познавателно развитие (памет; внимание; мислене; интелект);

4. езиково и говорно развитие и комуникативни умения (латерализация; гнозис и праксис; рецептивна реч; експресивна реч; писмена дейност; математически умения; невербална комуникация; комуникативна функция на езика);

5. обучение (постижения в образователния процес; обучение по учебни програми по общообразователни учебни предмети; обучение по учебни програми по учебни

предмети или модули за професионално образование и обучение; участие в терапевтични програми);

6. семейни отношения (контакт с родителите или други членове от семейството, честота на контактите, качество на контактите; основни грижи и закрила; емоционална връзка и стабилност на отношенията в семейството; родителски стил на възпитание);

7. социална среда (семейна история; разширено семейство; жилищни условия; социални характеристики и ресурси на средата).

(6) Всеки специалист от екипа по чл. 68, ал. 2 попълва съответната на неговата компетентност част от Картата за оценка, като отделните части се съгласуват между специалистите.

(7) Всеки специалист от екипа по чл. 68, ал. 2 изготвя писмен доклад, който представя на председателя на екипа в 3-дневен срок от извършването на оценката.

(8) Картата за оценка е неразделна част от личното образователно дело на детето или ученика и се предава заедно с останалите негови документи при прехода му от една институция в друга в системата на предучилищното и училищното образование.

(9) На родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, се предоставя копие от попълнената Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

Чл. 77. (1) При несъгласие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности, извършена в детската градина или училището, той може да подаде заявление до директора на съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за организиране на повторна оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика в 14-дневен срок от извършването на оценката от екипа за подкрепа за личностно развитие.

(2) В случаите на несъгласие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, с предложената допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, независимо че въз основа на оценката на индивидуалните потребности по ал. 1 е установена такава необходимост, и за предотвратяване на риска от отпадане от училище директорът на детската градина или училището писмено уведомява съответния отдел за закрила на детето с цел осигуряване на най-добрия интерес на детето или ученика.

Чл. 78. (1) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици, за които има индикации, че са деца или ученици в риск, включва оценяване на рисковите фактори за развитието на детето или ученика.

(2) Оценяват се:

1. история на здравословното състояние на детето или ученика;
2. неблагоприятни условия в средата/ситуацията на детето или ученика;
3. стресови събития в живота на детето или ученика;
4. демографски фактори, оказващи влияние на развитието на детето или ученика.

(3) Елементите на оценката включват:

1. индивидуални фактори в развитието на детето или ученика; използва се Картата за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика по чл. 76, ал. 3 и се отчита и разбирането на детето или ученика за проблема;

2. фактори в средата на детето или ученика; отчитат се загубите и травматичните събития или събитията с негативно влияние върху развитието и обучението на детето или ученика;

3. подкрепяща система в средата/ситуацията на детето или ученика; отчитат се обкръжението на детето или ученика, общността в детската градина или училището, формирането на приятелства, участието в занимания по интереси и други.

Чл. 79. (1) За извършването на оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците, които проявяват способности в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и имат постижения, надвишаващи постиженията на техните връстници, се използва информация, предоставена от учители, родители, деца и ученици или получена след изяви на детето или ученика в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта.

(2) В случай че ученици с изяви дарби имат затруднения в обучението по един или повече учебни предмети, на тях може да им бъде извършена оценка на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие за преодоляване на обучителните трудности. Оценката се извършва съгласно Картата за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика по чл. 76, ал. 3.

Чл. 80. Допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигурява и предоставя съгласно план за подкрепа на детето или ученика, изготвен след извършване на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика.

Раздел II

Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Чл. 81. (1) Институциите в системата на предучилищното и училищното образование - детските градини, училищата, центрове за подкрепа за личностно развитие и специализирани обслужващи звена, осигуряват допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

(2) Допълнителната подкрепа за личностно развитие според вида си е краткосрочна или дългосрочна.

(3) Краткосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика се предоставя за определено време в процеса на предучилищното и училищното образование, като:

1. за деца или ученици със специални образователни потребности обхваща период от минимум една учебна година до максимум края на съответния етап от степента на образование;

2. за деца и ученици в риск обхваща времето на планираните дейности за работа по конкретния случай, която се осъществява в училище в сътрудничество с отделите за закрила на детето;

3. за деца и ученици с изяви дарби обхваща период от минимум една учебна година; в началото на всяка учебна година се оценява необходимостта от предоставяне на такава подкрепа до края на съответния етап от степента на образование;

4. за деца и ученици с хронични заболявания обхваща периода, необходим за лечението на детето или ученика; при необходимост срокът е се удължава в зависимост от здравословното състояние на детето или ученика; при прекратяване на медицинската грижа екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика извършва оценка за необходимостта от предоставяне на подкрепа, каквато се предоставя на деца или ученици със специални образователни потребности.

(4) Дългосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика обхваща повече от един етап от степента на образование, повече от една степен на образование или е за целия период на обучение на детето или ученика в детската градина или училището.

(5) Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;

2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;

3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;

4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;

5. ресурсно подпомагане.

(6) Когато на деца или ученици се предоставя допълнителна подкрепа по ал. 3, т. 2 от институция в системата на предучилищното и училищното образование, на тези деца или ученици не се предоставя такава дейност в други услуги, включително в социални услуги по ЗСП и ППЗСП.

Чл. 82. (1) Допълнителната подкрепа за личностно развитие се реализира от детската градина и училището чрез план за подкрепа, изготвен за дете или ученик по чл. 187, ал. 2 ЗПУО.

(2) Планът за подкрепа включва:

1. целите, задачите и конкретните дейности за допълнителна подкрепа за личностно развитие;

2. описание на възможностите, силните страни и потенциала на детето или ученика за включване и участие в образователния процес и в дейността на институцията;

3. определяне на вида и формата на обучение;

4. определяне на вида на допълнителната подкрепа и на конкретния срок за предоставянето ѝ;

5. определяне на конкретни образователни цели и очаквани резултати от обучението на детето или ученика;

6. определяне на начини за оценяване на напредъка на детето или ученика;

7. определяне на специални педагогически, терапевтични и други методи и средства за постигане на целите;

8. определяне на честотата на осъществяване на дейностите за допълнителна подкрепа;

9. описание на екипната работа с детето или ученика, на ролята и отговорностите на педагогическите специалисти и на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, при предоставянето на допълнителната подкрепа;

10. описание на необходимите ресурси за допълнителната подкрепа и за ефективен преход между институциите или между отделните етапи и степени на образование и на координацията на работата с децата и учениците, които получават допълнителна подкрепа за личностно развитие;

11. определяне на часовете за ресурсно подпомагане - за дете или ученик със специални образователни потребности.

(3) Родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, се запознава с плана за подкрепа на детето или ученика, като му се предоставя копие от него.

Чл. 83. Работата с дете и ученик по конкретен случай е метод, който цели гарантиране на индивидуален подход при предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика и на равен достъп до образование чрез координирани дейности на специалистите в екипа по чл. 68, ал. 2 в детската градина или училището, насочени към детето или ученика, към родителя, представителя на детето или към лицето, което полага грижи за детето, и към обкръжението на детето или ученика.

Чл. 84. (1) Работата по конкретен случай се предоставя на дете или ученик, за което допълнителната подкрепа за личностно развитие е краткосрочна, и цели подкрепа за самостоятелното и независимото му функциониране, за развитието на неговите силни страни, както и за разрешаване на проблеми в поведението и за предотвратяване на отпадането от училище.

(2) Проблемите в поведението на детето или ученика може да се изразяват в трудности в общуването с връстници, изолация и социални проблеми, агресивни прояви и конфликти, психично страдание, липса на напредък в обучението, отсъствия от училище.

(3) Проблемите в поведението на детето или ученика по ал. 2 може да се дължат на липсата на достатъчно грижи към него, на недостатъчно осигуряване на обща или допълнителна подкрепа за личностно развитие от детската градина, училището или от центъра за подкрепа за личностно развитие, на отказ на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, от предоставяне на подкрепа, включително чрез ползване на социални услуги, на настаняване на детето или ученика извън семейството или отделяне от семейната среда, на насилие и други рискови фактори в средата на детето или ученика.

Чл. 85. (1) Работата по конкретен случай се основава на оценката на индивидуалните потребности и е насочена към децата и учениците в риск, а в някои случаи, определени от екипа по чл. 68, ал. 2, и към децата и учениците със специални образователни потребности. Работата по конкретен случай се осъществява от екипа за подкрепа за личностно развитие при съгласуване и координиране на действията му с водещия на случая в отдела за закрила на детето.

(2) Работата по конкретен случай включва:

1. определяне на цели и действия, насочени към детето или ученика;
2. формулировка на случая;
3. изготвяне на план за подкрепа;
4. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
5. постигнати резултати от работата по случая.

Чл. 86. (1) Работата по конкретен случай се провежда от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището, като от екипа се определя водещ на случая - педагогическият съветник или социалният работник, в детската градина или училището.

(2) Членовете на екипа може да участват в интердисциплинарна екипна работа със специалисти от социални услуги в случаите, когато детето или ученикът ползват такива, или с други специалисти, включително медицински, които осигуряват здравната грижа за детето или ученика.

(3) Водещият на случая по ал. 1 координира работата на специалистите и развива отношения на доверие с детето или с ученика, така че тези отношения да стимулират неговото обучение, участието му в дейността на детската градина или училището и личностното му развитие.

Чл. 87. Психосоциалната рехабилитация е комплекс от дейности на екипа по чл. 68, ал. 2 за подпомагане на децата и учениците със затруднения, увреждане или разстройство на тяхното психично здраве за постигане на оптимално ниво на самостоятелност и за придобиване и прилагане на умения, необходими за пълноценното приобщаване и участие в дейността на детската градина или училището.

Чл. 88. Психосоциалната рехабилитация се предоставя на отделно дете или ученик въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

Чл. 89. Водещ на случая на детето или ученика при предоставяне на психосоциалната рехабилитация в детската градина, училището или в центъра за подкрепа за

лично развитие е психологът или педагогическият съветник, когато е с квалификация по психология.

Чл. 90. Дейностите за психо-социална рехабилитация, както и тяхната продължителност се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 91. (1) Рехабилитацията на слуха и говора е комплекс от дейности за стимулиране на остатъчния слух и на езиковото и речевото развитие на децата и учениците с увреден слух с различен тип слухопротезиране (конвенционални слухови апарати или кохлеарни импланти), които се обучават в детските градини и училищата в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Рехабилитацията на слуха и говора се осъществява от рехабилитатор на слуха и говора, който извършва корекционна и компенсаторна работа с всяко дете или ученик с увреден слух съобразно възрастовите и индивидуалните му потребности, вида и степента на загуба на слуха.

Чл. 92. (1) Рехабилитацията на слуха и говора като част от допълнителната подкрепа за лично развитие на децата в детската градина и на учениците в училището включва превантивна, диагностична, корекционно-рехабилитационна, компенсаторна и консултативна дейност, свързана със стимулиране на слуховата функция, развитието на речта, езика и комуникативните способности на децата и учениците с увреден слух.

(2) Рехабилитацията на слуха и говора се осъществява в специални кабинети в специалните училища за ученици с увреден слух или в кабинети в детски градини по чл. 35 и в училища по чл. 38 и 39 ЗПУО, осигурени със специални технически и дидактически средства, методики и материали.

(3) Рехабилитацията на слуха и говора се предоставя въз основа на оценка от аудиометрично изследване и от артикулационно изследване и в зависимост от вида на слухопротезирането на детето или ученика.

Чл. 93. Дейностите за рехабилитация на слуха и говора, както и тяхната продължителност се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 94. Зрителната рехабилитация е комплекс от дейности за развитие и по-добро използване на слабото зрение на децата и учениците с нарушено зрение, обучавани в детските градини и училищата, чрез разнообразни зрителни задачи, неоптични и оптични средства и специфични четивни техники.

Чл. 95. Зрителната рехабилитация включва индивидуални и групови дейности със слабовиждащи деца и ученици, извършвани от учител - специален педагог на ученици с нарушено зрение, за придобиване на умения за съхраняване, развитие и оптимално използване на остатъчното зрение чрез:

1. използване на специални технически помощни средства, като „затворена телевизия“, електронни, ръчни, настолни лупи и лупи с осветление;
2. четене, писане, фокусиране;
3. хигиена и безопасно използване на зрението;
4. индивидуална работа за повишаване ефективността на функционалното зрение;
5. формиране на системи от нови и разнообразни зрителни умения върху полисензорна основа;
6. формиране на умения за правилно използване на остатъчното зрение;
7. изграждане на полезни социални умения и на умения за независим живот.

Чл. 96. Дейностите за зрителна рехабилитация, както и тяхната продължителност се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 97. Рехабилитацията на комуникативните нарушения е комплекс от дейности за подпомагане на деца и ученици със затруднения, увреждане или разстройство на езика, говора, познавателните процеси и социалното поведение.

Чл. 98. Рехабилитацията на комуникативните нарушения се предоставя на всяко дете или ученик с комуникативно нарушение въз основа на оценка от невропсихологично изследване и съобразно индивидуалните му потребности.

Чл. 99. (1) Рехабилитацията на комуникативните нарушения се осъществява от логопеда, а в случаи, определени от екипа по чл. 68, ал. 2, и от психолога в детската градина, училището или в центъра за подкрепа за личностно развитие.

(2) Рехабилитацията на комуникативните нарушения може да се осъществява в сътрудничество със специалисти от лечебни заведения.

Чл. 100. Рехабилитацията на комуникативните нарушения се осъществява в логопедични кабинети в детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие, осигурени със специални технически и дидактически средства, методики и материали.

Чл. 101. Дейностите за рехабилитация на комуникативните нарушения и продължителността им се определят в плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 102. (1) На децата и учениците с физически увреждания (увреждания на опорно-двигателния апарат) може да се предоставя рехабилитация и кинезитерапия по време на часовете по физическо възпитание и спорт от рехабилитатор и/или кинезитерапевт или да им се осигурява лечебна физкултура (ЛФК).

(2) За децата и учениците по ал. 1 се организират занимания, които осигуряват физическо натоварване съобразено с техните възможности и здравословно състояние и ги приобщават към паралелката или групата.

Чл. 103. Дейностите за рехабилитация при физически увреждания и продължителността им се определят в плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 104. Институциите в системата на предучилищното и училищното образование предоставят условия за равен достъп до образование за децата и учениците и чрез осигуряване на достъпна архитектурна и физическа среда, достъпност на информацията и комуникацията, достъп до учебните програми и учебното съдържание, разумни улеснения, технически средства, специализирано оборудване и специализирана подкрепяща среда, дидактически материали, методики и специалисти.

Чл. 105. (1) Достъпната физическа среда включва осигуряване на подходящи условия, използване и прилагане на иновативни подходи и съвременни технологии за архитектурна и физическа достъпност, които в най-голяма степен да отговорят на потребностите на децата и учениците.

(2) Достъпната физическа среда съчетава универсалния със специализирания дизайн и има следните основни характеристики:

1. логичност - лесно откриване на архитектурните елементи в сградата;

2. видимост - висока контрастност на съществените елементи в сградата и нейните помещения;

3. подходящо осветление.

(3) Достъпът на физическата среда е:

1. визуален - контраст и цветове, осветление и визуална маркировка;

2. тактилен - водещи парапети, предпазни решетки, тактилни символи;

3. вертикален - преодоляване на стълби, рампи, специални асансьори;

4. хоризонтален - включва изисквания към врати, фойета, коридори, водещи линии, санитарни помещения и др.

Чл. 106. (1) Достъпна архитектурна среда се осигурява най-малко чрез:

1. входни и комуникационни пространства;

2. помещения и пространства за общо ползване;
3. санитарно-хигиенни и спомагателни помещения.

(2) Достъпната архитектурна среда в институциите в системата на предучилищното и училищното образование се осигурява чрез съобразяване на елементите на сградите и съоръженията със специфичните изисквания за различните видове увреждания - придвижване на дълги разстояния, по наклонени повърхности, с технически помощни средства, с водач, качване и слизване по стълби, натискане на бутони и хващане, обсег на достъпност, височина на погледа, както и със средствата за сигнализация и информация.

(3) Общодостъпните помещения в сградите се свързват чрез достъпен маршрут.

(4) Специализирана подкрепяща среда се осигурява чрез:

1. обзавеждане на помещенията така, че да дават възможност да се устроят учебни места за ученици в инвалидни колички, както и учебни места за ученици с увреден слух, с достатъчна осветеност, която да позволява детето или ученикът свободно да отчита по устните на учителя;

2. оборудване при необходимост на учебни места за ученици с увреден слух с подходяща апаратура - FM системи и други, съвместими с личните слухови апарати или с кохлеарните импланти на децата или учениците;

3. осигуряване при необходимост на специализирана техника за ученици с нарушено зрение - брайлови машини, брайлови дисплеи, компютри със синтетична синтезаторна реч и други;

4. осигуряване при необходимост на устройства за проследяване на погледа и специализиран софтуер за използването им, суичове, софтуер за управление на компютър с глас, алтернативни клавиатури и мишки за ученици с комплексни физически увреждания;

5. осигуряване на подходящи помещения за кабинети за рехабилитация на слуха и говора, за логопедични кабинети, за ресурсни кабинети и за други специализирани кабинети;

6. осигуряване на достъп за обслужване на деца и ученици с увреждания в останалите помещения (библиотеки, административни кабинети и други);

7. организиране при необходимост на работни и игрови кътове за индивидуална работа или за работа на пода, както и кътове за почивка в класната стая или в стаята на групата, където заниманията и почивките се осигуряват с подкрепата на ресурсен учител или на помощник на учителя в помощ на децата и учениците със сензорно-интегративна дисфункция, комуникативни нарушения, разстройство от аутистичния спектър или други състояния, изискващи такава организация на пространството в класната стая в училището или в стаята на групата в детската градина.

Чл. 107. Достъпността на информацията и комуникацията се изразява в осигуряване на:

1. достъп до видовете средства за информация и комуникация (телефони, компютри, интернет и други);

2. достъп до информация за правата и задълженията на децата и учениците, за предлаганите дейности и програми за обучение в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и представянето им в достъпен формат;

3. достъпност на познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти чрез осигуряване на разумни улеснения според индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности при разработването и използването им с цел пълноценното обучение и участие на децата и учениците в образователния процес;

4. достъпна мултимедийна образователна среда, специализирани софтуерни продукти, аудио-визуални средства, алтернативни форми за комуникация и за предаване на информация на деца и ученици с увреден слух и с нарушено зрение.

Чл. 108. Достъпът до учебните програми и учебното съдържание се гарантира със:

1. осигуряване на въвеждаща и продължаваща квалификация на педагогическите специалисти за работа с деца и ученици със специални образователни потребности;
2. насърчаване на екипната работа в детските градини и училищата и споделянето на добри практики на приобщаващо образование;
3. осигуряване на консултиране на децата и учениците и на родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата, и подкрепа на учителите за прилагане на техники и стратегии на обучение, за управление на образователния процес и за използването на подходящи обучителни материали;
4. предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за осигуряване на непрекъснатост при прехода им през различните етапи и степени на образование;
5. адаптиране на учебното съдържание съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности;
6. осигуряване на помощни средства и специализирани технологии в образователния процес;
7. осигуряване на терапевтична подкрепа и рехабилитация на децата и учениците;
8. осигуряване на обучение по учебни програми по специалните учебни предмети за деца и ученици със сензорни увреждания;
9. използване на подходящи обучителни материали и учебни помагала.

Чл. 109. (1) Отговорност на директора на училището е да заяви пред регионалната комисия за организиране и провеждане на националното външно оценяване и пред регионалната комисия за организиране и провеждане на държавните зрелостни изпити в регионалното управление на образованието, съответно по чл. 61 и 94 от Наредба № 11 на министъра на образованието и науката от 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците (ДВ, бр. 74 от 2016 г.), необходимите разумни улеснения за учениците, които имат необходимост от такива, за да участват в националното външно оценяване и в държавните зрелостни изпити.

(2) Тези улеснения може да включват:

1. осигуряване на удължено време за провеждане на изпита;
2. провеждане на изпита с помощта на материали на брайлов шрифт или на уголемен шрифт, с помощта на компютър или на компютър със синтетична синтезаторна реч или провеждане на устен изпит;
3. осигуряване на учители консултанти.

Чл. 110. Детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие в зависимост от индивидуалните потребности на децата и учениците осигуряват следните специалисти за допълнителна подкрепа за личностно развитие:

1. при сензорни и/или неврологични увреждания и при множество увреждания - ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца и ученици с нарушено зрение, логопед, психолог, а при необходимост - лекар, социален работник, както и помощник на учителя;
2. при обучителни трудности - логопед, психолог, ресурсен учител;
3. при прояви от аутистичния спектър - ресурсен учител, логопед, психолог, както и помощник на учителя;
4. при емоционални и/или поведенчески затруднения - психолог и/или педагогически съветник, социален работник, а при необходимост - помощник на учителя и психотерапевт;

5. при наличие на риск - психолог и/или педагогически съветник, социален работник, а при необходимост - помощник на учителя и медиатор от общността на детето или ученика;

6. при изяви дарби и способности в различни области - учител/учители и специалисти съобразно изявените дарби и способности на детето или ученика, а при необходимост - педагогически съветник и/или психолог;

7. при хронични заболявания - психолог и/или педагогически съветник, а при необходимост - лекар или друг медицински специалист.

Чл. 111. (1) Ресурсен учител се осигурява на всяко дете или ученик със специални образователни потребности, което се нуждае от допълнителна подкрепа за личностно развитие, въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

(2) Броят на ресурсните учители в детската градина и в училището се определя в зависимост от броя на децата и учениците със специални образователни потребности, от вида на подкрепата - краткосрочна или дългосрочна, от броя на часовете за ресурсно подпомагане, посочени в плановете за подкрепа на децата или учениците, съобразно променящите се индивидуални потребности на децата или учениците.

(3) Разпределението на работата между ресурсните учители в детската градина или училището и на броя на децата и/или учениците, с които работи един ресурсен учител, е в зависимост от потребностите на децата и учениците и спецификата на уврежданията или нарушенията им.

(4) Ресурсният учител може да работи като специалист с общ профил, подпомагащ всички групи деца и/или ученици със специални образователни потребности, и като профилиран, подпомагащ определена група деца и/или ученици с еднакви по вид увреждания или нарушения.

Чл. 112. Логопед се осигурява на дете или ученик с идентифицирани потребности от логопедична рехабилитационна работа и терапия въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

Чл. 113. Психолог се осигурява на дете или ученик с идентифицирани потребности от психологическа подкрепа и терапия въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

Чл. 114. (1) Помощник на учителя се осигурява при повече от 3 деца или ученици със специални образователни потребности в групата в детската градина или в паралелката в училището и/или когато децата и учениците със специални образователни потребности в групата или в паралелката са с комплексни потребности вследствие на емоционално-поведенчески проблеми при разстройство от аутистичния спектър или при друго увреждане, нарушение или заболяване.

(2) Помощникът на учителя не е педагогически специалист и се назначава от директора на детската градина или училището, когато е определен в плана за подкрепа на детето или ученика.

(3) Помощникът на учителя може да бъде лице с висше образование, включително с професионална квалификация „учител“, или лице със средно образование. Той трябва да има компетентности и/или опит в дейности, свързани с работата с деца и ученици със специални образователни потребности.

(4) Помощникът на учителя осъществява дейността си съобразно инструкциите на учителите на детето или ученика със специални образователни потребности и има следните функции:

1. участва в работата на екипа за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности;

2. оказва техническа помощ при подготовката на образователни материали за деца и ученици със специални образователни потребности;

3. съдейства организационно и технически на учителя при провеждането на учебния час или на педагогическата ситуация по преценка на учителите по отделните учебни предмети или на учителите в групата в детската градина;

4. познава индивидуалните учебни програми на ученика;

5. подпомага изпълнението на дейности, определени в плановете за подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности;

6. подпомага работата на учителите за развитие на адаптивните способности на децата и учениците към образователната среда и за постигане на тяхната независимост;

7. подпомага придвижването на деца и ученици със специални образователни потребности в сградата на детската градина или на училището;

8. подпомага осигуряването на безопасни условия за обучение на децата и учениците, като подкрепя учителя при осигуряването на реда в групата или в класната стая в случай на проблемно поведение на дете или ученик;

9. подпомага овладяването на хигиенни навици и самообслужването на децата и учениците в детската градина или училището;

10. осъществява и други дейности, предвидени в длъжностната му характеристика.

(5) Помощник-възпитателят в детската градина осъществява функции на помощник на учителя при обучението, възпитанието и социализацията на деца със затруднения в обучението или самообслужването, както и при деца със специални образователни потребности.

Чл. 115. (1) Социалният работник осигурява осъществяването на социално-педагогическата работа в детската градина или в училището и изпълнява функцията на медиатор между семейството на детето или ученика, обкръжението на детето или ученика и детската градина или училището.

(2) За осъществяването на социално-педагогическата работа в детската градина и училището социалният работник:

1. събира информация за социалната история на детето или ученика, необходима за оценката на потребностите на детето или ученика и за създаване на по-добра образователна среда;

2. установява и поддържа взаимодействието с педагогическите и другите специалисти в детската градина и училището, като организира срещи с учители, с медицинския специалист в здравния кабинет и с други специалисти за обсъждане на методите на работа с децата и учениците за образование в ценности, права и отговорности;

3. подпомага формулирането на цели, специфични за всеки елемент от подкрепящата среда на детето или ученика, и проследява взаимодействието на детето или ученика и неговото обкръжение;

4. осъществява срещи с родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата, и свързва семейството с наличните ресурси в общността; реализира сътрудничество със служби, институции и услуги в общността за създаване на граждански модели на поведение у деца и възрастни и за изграждане на благоприятна семейна среда.

Чл. 116. (1) Детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие осигуряват възможност за гъвкава и динамична организация на средата според различните потребности на децата и учениците с цел по-лесна адаптация и оптимална степен на развитие на техния потенциал, способности и постигане на образователните цели.

(2) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование предоставят информация и подкрепа при организирането на подкрепящата среда в

детските градини и училищата, включително по отношение на ергономичността на стаите на групите в детските градини и на класните стаи в училищата.

Чл. 117. (1) Детската градина и училището осигуряват обучение по учебни програми по специални учебни предмети за ученици със сензорни увреждания - с увреден слух и с нарушено зрение, в чиито индивидуални учебни планове са предвидени часове за изучаване на специални учебни предмети, които имат за цел да подпомогнат цялостното развитие на децата и учениците със сензорни увреждания.

(2) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух са по индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, произношение, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, реч и предметна дейност.

(3) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение са по зрително подпомагане, ориентиране и мобилност, полезни умения и социални умения.

Чл. 118. (1) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух съдействат за стимулиране на слуховото възприятие, речевото, езиковото, моторното и социалното развитие и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот чрез средствата на тоталната комуникация.

(2) Учебните програми по специалните учебни предмети за деца и ученици с увреден слух са насочени към практическото овладяване на езика и се изпълняват в индивидуална или в групова форма на работа, както и в часовете по различни учебни предмети от учител - специален педагог на деца с увреден слух (рехабилитатор на слуха и говора).

(3) Чрез учебните програми по ал. 1 и 2 се постига:

1. стимулиране на речевото и езиковото развитие за целите на обучението и общуването;
2. формиране на комуникативни способности и потребност от речево общуване;
3. изграждане на умения за използване на остатъчния слух и за развитие на слуховото внимание и слуховото възприятие;
4. формиране на умения за полисензорно възприемане на чужда реч;
5. развитие на психичните процеси;
6. осигуряване на необходимите условия за създаване и развитие на умения, интереси и усъвършенстване на способностите.

Чл. 119. (1) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение имат за цел да подпомогнат цялостното развитие на децата и учениците с нарушено зрение, като съдействат за компенсация на слепотата и слабото зрение и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот.

(2) Учебните програми по специалните учебни предмети за деца и ученици с нарушено зрение се изпълняват в индивидуална или в групова форма на работа, както и в часовете по различни учебни предмети от учител на ученици с нарушено зрение.

Чл. 120. Обучението по специалните учебни предмети за децата и учениците със сензорни увреждания се предоставя от специалното училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания или от рехабилитатори на слуха и говора и учители на деца и ученици с нарушено зрение, назначени в детските градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38 и 39 ЗПУО.

Чл. 121. При обучението на деца и ученици с комплексни физически увреждания детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие, включително центърът за специална образователна подкрепа, осигуряват при необходимост използването на помагачи технологии чрез устройства за проследяване на погледа и специализиран софтуер за използването им, суичове, софтуер за

управление на компютър с глас, алтернативни клавиатури и мишки и други за подпомагане на цялостното развитие на децата и учениците с физически увреждания.

Чл. 122. При обучението на деца и ученици с емоционално-поведенчески и комуникативни проблеми се прилагат методи и подходи, насочени към овладяването на полезни и социални умения, в индивидуална или в групова форма на работа, както и по време на обучението в часовете по различни учебни предмети, в зависимост от индивидуалните им учебни програми.

Чл. 123. Ресурсното подпомагане се осъществява от ресурсни учители, рехабилитатори на слуха и говора и други педагогически специалисти, които са част от екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в детските градини и училищата.

Чл. 124. (1) Директорът на детската градина или училището назначава ресурсен учител за дългосрочна допълнителна подкрепа на до 3 деца и ученици със специални образователни потребности в групата или паралелката.

(2) За децата и учениците с краткосрочна допълнителна подкрепа директорът може при необходимост да подаде заявление за осигуряване на ресурсни учители и други педагогически специалисти от регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, от център за подкрепа за личностно развитие, от Държавния логопедичен център или от специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(3) В срок до 14 дни от получаването на заявлението по ал. 2 директорите на регионални центрове за подкрепа на процеса за приобщаващото образование, Държавният логопедичен център, центровете за подкрепа за личностно развитие и специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания осигуряват необходимите учители и специалисти, а при невъзможност да ги осигурят съдействат на директора на детската градина или училището за осигуряването им от други институции или от социални услуги.

Чл. 125. Ресурсното подпомагане на деца и ученици с увреден слух и с нарушено зрение може да се осигури и предостави от специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания чрез създаването на мобилен екип (рехабилитатори на слуха и говора и учители на деца с нарушено зрение), който да съдейства на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности при оценката на образователните потребности на тези деца и ученици, както и на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със сензорни увреждания в детските градини и училищата.

Чл. 126. (1) Ресурсното подпомагане се провежда индивидуално и/или групово съгласно плана за подкрепа на всяко дете или ученик със специални образователни потребности.

(2) Ресурсното подпомагане може да включва:

1. адаптиране на учебното съдържание съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности;

2. осигуряване на помощни средства и технологии за пълноценно участие в образователния процес;

3. съвместна работа на учителите в групата/учителя по съответния учебен предмет и ресурсния учител при провеждането на педагогическата ситуация/урока;

4. терапевтична подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности;

5. консултиране на учителите по отношение на изграждането на подкрепяща среда в детската градина или училището и за осигуряване на ерготерапия, сензорна

интеграция и други образователни ресурси за децата и учениците със специални образователни потребности;

6. осигуряване на обучение чрез алтернативни форми на комуникация;

7. обучение в полезни умения и подготовка за самостоятелен живот.

Чл. 127. Ресурсното подпомагане се осъществява съвместно между учителите в групата в детската градина/учителите на ученика и ресурсния учител, както и между тях и помощника на учителя, ако това е планирано в плана за подкрепа.

Чл. 128. Ресурсното подпомагане може да се преустанови с решение на екипа за подкрепа за личностно развитие след преглед на напредъка в развитието на детето или ученика и/или постигане на целите в плана за подкрепа и след подадено заявление от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето или ученика със специални образователни потребности.

Чл. 129. (1) Когато детската градина или училището не може да осигури ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности, в срок до 10 септември директорът подава информация до съответната община с искане за осигуряването му, като посочва видовете специалисти за ресурсното подпомагане.

(2) В срок до 20 септември общината уведомява директора на детската градина или училището за взетото решение на общинския съвет за начина на осигуряване на ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности и за видовете специалисти - от център за подкрепа за личностно развитие на територията на съответната община или чрез възлагане при условията и по реда на чл. 198 ЗПУО.

(3) Когато общината не може да осигури ресурсното подпомагане при условията на ал. 2, дейностите за ресурсно подпомагане се осигуряват от съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(4) В срок до 30 септември директорът на детската градина или училището въвежда информацията за ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности, за институциите и/или за лицата, които го осигуряват, както и за специалистите, които го осъществяват, в националната електронна информационна система за предучилищното и училищното образование, в списък-образец № 1 или в списък-образец № 2.

(5) В случай че въз основа на извършената оценка на индивидуалните потребности е установена необходимост от ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности след 30 септември, директорът на детската градина или училището извършва промени в утвърдения списък-образец, като въвежда информацията по ал. 4 в срок до 1 декември.

(6) Информацията по ал. 4 и 5 се предоставя на съответното регионално управление на образованието.

Чл. 130. (1) Допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици с изяви дарби се организира и провежда в центрове за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 1, т. 1 ЗПУО, в Националния дворец на децата, в детски градини и в училища.

(2) Допълнителната подкрепа по ал. 1 включва:

1. осигуряване на възможности за работа с дете или ученик с изяви дарби по конкретен случай и за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби;

2. осигуряване на възможности за ползване на подходяща физическа среда, обзавеждане, оборудване, материали и консумативи;

3. осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област - науки, технологии, изкуства, спорт;

4. осигуряване на възможности за участие в различни национални и международни изяви - състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други;

5. осигуряване на възможности за включване в програми и проекти.

(3) Допълнителна подкрепа по ал. 1 се предоставя на деца и ученици с трайни способности и постижения в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, класирани на първите три места на общински, национални и международни изяви с конкурсен характер през предходната година.

(4) Допълнителната подкрепа по ал. 1 се определя от екипа за подкрепа за личностно развитие по предложение на учителя в групата или на учителя, който преподава на ученика по съответния учебен предмет, или на специалист в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и се осъществява съгласно план за подкрепа, в който се определя и броят на часовете за допълнителна индивидуална работа.

Чл. 131. (1) Детската градина и училището осъществяват подкрепа за успешен преход на децата и учениците между отделните етапи и степени на образование или между институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Преходът между институциите в системата на предучилищното и училищното образование се планира от координиращия екип по чл. 7 в институцията, от която детето или ученикът се отписва, при пълно сътрудничество с координиращия екип в институцията, в която детето или ученикът се записва, и с участието на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето.

(3) В случаите по ал. 2 родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, сътрудничи на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика и при необходимост подпомага учителите за адаптирането и приобщаването на детето или ученика в образователната среда, включително в групата в детската градина или в паралелката в училището.

(4) При прехода на детето или ученика от една институция в системата на предучилищното и училищното образование в друга родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, предоставя на координиращия екип по чл. 7 в институцията, в която се записва детето или ученикът, актуална информация за състоянието му, включително актуални медицински документи при наличие на такива, както и други документи с цел извършване на оценка на индивидуалните потребности от екипа за подкрепа за личностно развитие и за осигуряване на необходимата допълнителна подкрепа в детската градина или училището.

(5) Координиращите екипи по чл. 2 при преходите на децата и учениците между институциите в системата на предучилищното и училищното образование си предоставят плана за подкрепа и документите на детето или ученика, които имат отношение към подкрепата за личностно развитие, и предлагат на директора на институцията, в която детето или ученикът се записва, да осигури необходимите ресурси за адаптиране на детето или ученика в новата образователна среда.

Раздел III

Екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика

Чл. 132. (1) Екипът за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището се създава със заповед на директора за конкретно дете или ученик - със специални образователни потребности, в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, за всяка учебна година.

(2) В състава на екипа по ал. 1 задължително участват психолог и/или педагогически съветник, както и логопед. В екипа може да участва ресурсен учител/специален педагог, както и други специалисти според индивидуалните потребности на детето или ученика - рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца с нарушено зрение, учители в групата в детската градина/класен ръководител, учители, които преподават на ученика. В екипа може да се включват представители на органите за закрила на детето и на органите за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

(3) Екипът по ал. 1 се ръководи от определения със заповедта на директора специалист от екипа.

(4) В работата на екипа на детето или ученика участва родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, а при необходимост - и представител от съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и/или от центъра за подкрепа за личностно развитие.

(5) Екипът по ал. 1 работи целогодишно, като провежда общите си срещи по предварително изготвен график, който включва не по-малко от две заседания месечно. При възникнала необходимост заседание може да се провежда и извън определения график.

(6) Ръководителят на екипа по ал. 1 не по-късно от 7 дни преди датата на провеждане на заседанието отправя покана за участие на родителя, на представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за всяко заседание на екипа, а когато е необходимо - и на представителя на съответната институция по ал. 4.

(7) В случай на възникнала необходимост от провеждане на заседание извън предварително определения график срокът за отправяне на поканата може да е по-кратък, но не повече от два дни преди датата на заседанието.

(8) Заседанията на екипа са редовни, когато присъстват всички членове. Решенията се вземат с пълно мнозинство.

(9) За всяко заседание на екипа за подкрепа за личностно развитие се води протокол от определен от ръководителя на екипа специалист, който се подписва от ръководителя и от членовете на екипа. Към протокола се прилагат писмените доклади на членовете на екипа.

(10) Родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, писмено изразява съгласието или несъгласието си с оценката на индивидуалните потребности в протокола и с решението за предложената допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

Чл. 133. (1) Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика осъществява работата с дете и ученик по конкретен случай. За конкретни дейности от плана за подкрепа при необходимост могат да се привличат външни за детската градина или училището специалисти.

(2) Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика освен посочените функции в чл. 189, т. 1 - 4 ЗПУО изпълнява и следните функции:

1. осигурява необходимия инструментариум за извършване на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика и определя правила за работата си;

2. проучва документите и информацията за детето или ученика, включително от изследвания и консултации при наличие на такива, и извършва наблюдение на детето или ученика в естествената му среда във връзка с провеждането на оценката;

3. обсъжда проведената оценка и наблюденията на всеки член от екипа и формулира общо решение за предоставяне на допълнителна подкрепа в протокол от заседанието;

4. информира директора на детската градина или училището за взетото решение за предоставяне на допълнителна подкрепа;

5. определя вида и формата на обучение на детето или ученика въз основа на оценката на индивидуалните му потребности;

6. до един месец от извършването на оценката на индивидуалните потребности при необходимост разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми по един или повече учебни предмети за ученици със специални образователни потребности и за ученици с изявени дарби, съответно по чл. 95, ал. 1, т. 1 и 2 ЗПУО за учебната година;

7. до един месец от извършването на оценката на индивидуалните потребности разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми за ученици със специални образователни потребности и множество увреждания; в случай че учениците се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, индивидуалните учебни планове и програми се разработват в сътрудничество с координиращите екипи в центрoвете за специална образователна подкрепа; при изготвянето на индивидуални учебни планове и програми на ученици със сензорни и множество увреждания може да участват и специалисти от специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания;

8. проследява напредъка в развитието на детето или ученика на всеки три месеца от учебното време през учебната година и при необходимост внася промени в плана за подкрепа и в индивидуалните учебни програми след информирано писмено съгласие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето;

9. работи с децата и учениците, с учителите, с родителите, с представителите на децата или с лицата, които полагат грижи за децата, за изпълнение на дейностите в плана за подкрепа;

10. извършва консултативна дейност с децата и учениците, с учителите, с родителите, с представителите на децата или с лицата, които полагат грижи за децата, свързана с изпълнението на индивидуалните учебни програми;

11. извършва консултативна дейност с всички деца или ученици в групата в детската градина/в паралелката в училището, с учителите и с родителите, представителите на децата или с лицата, които полагат грижи за децата, за приемане и приобщаване на децата и учениците със специални образователни потребности в общността на детската градина или на училището;

12. провежда екипни срещи заедно с учителите и с другите педагогически специалисти в детската градина и училището, свързани с изпълнението на плановете за подкрепа;

13. координира взаимодействието със социалния работник, водещ на случай от съответния отдел за закрила на детето - за деца и ученици в риск;

14. координира взаимодействието със съответните специалисти от лечебни заведения - за деца и ученици с хронични заболявания;

15. изготвя доклади до директора на детската градина или училището, съответно в 7-дневен срок след края на първия учебен срок и в 10-дневен срок след края на втория учебен срок на учебната година, съдържащ оценка на развитието на детето или ученика, на постигнатите цели и резултатите от обучението, на използваните специални педагогически средства и методи на работа, на изпълнението на плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 134. Всеки специалист от състава на екипа за подкрепа за личностно развитие на конкретно дете или ученик, определен в чл. 132, ал. 2, може да участва в повече от един екип.

Чл. 135. Директорът на детската градина или училището изпраща копие от протокола с оценката и решението на екипа за подкрепа за личностно развитие за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика със специални образователни потребности в регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в 3-дневен срок от извършването на оценката за одобряване на предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

Чл. 136. Когато не може да формира екип за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности, директорът на детската градина или училището в 3-дневен срок от установяването на необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности изпраща заявление до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за извършване на оценката по чл. 190, ал. 3, т. 2 ЗПУО.

Раздел IV

Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности

Чл. 137. Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности се създава към всеки регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Чл. 138. (1) Регионалният екип по чл. 137 се назначава до 15 септември със заповед на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за всяка учебна година и работи целогодишно.

(2) Съставът на регионалния екип включва ресурсни учители, специални педагози, включително от центровете за специална образователна подкрепа, психолози, логопеди, включително от Държавния логопедичен център, представител на регионалното управление на образованието и други специалисти при необходимост, според индивидуалните потребности на децата и учениците - рехабилитатори на слуха и говора, учители на деца с нарушено зрение, включително от специалните училища за ученици с увреден слух и с нарушено зрение, ерготерапевт. Ръководител на екипа е представителят на съответното регионално управление на образованието.

Чл. 139. (1) За изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 1 ЗПУО в 7-дневен срок от получаване на протоколите на екипите за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата директорът на регионалния център за подкрепа на приобщаващото образование определя мобилна група от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, която на място в съответната детска градина или училище извършва следното:

1. обсъжда с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика извършената оценка на образователните потребности на детето или ученика и се запознава с основанията за нейното извършване;

2. запознава се с документите във връзка с извършената оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика;

3. при необходимост провежда събеседване с родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, и извършва наблюдение на детето или ученика със специални образователни потребности в естествената му среда;

4. отправя препоръки към екипите за подкрепа за личностно развитие във връзка с допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, в случай че направи предложение за одобряване на предоставянето е.

(2) Дейностите по ал. 1 се извършват в срок до 14 дни от издаването на заповедта на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за определяне на мобилната група.

(3) В срок до два дни от извършването на дейностите по ал. 1 мобилната група изготвя доклад, който обсъжда с регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности. В срок до два дни от обсъждането регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага с доклад до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителната подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 2 - 5 ЗПУО на децата и учениците със специални образователни потребности.

(4) В срок до 5 дни от получаването на доклада на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

Чл. 140. (1) За изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 2 ЗПУО в 7-дневен срок от получаването на заявлението по чл. 136 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование определя мобилна група от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, която на място в съответната детска градина или училище извършва оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности.

(2) В срок до два дни от извършването на оценката по ал. 1 мобилната група изготвя доклад до регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности за приемане на оценката. В срок до два дни от приемането на оценката регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага с доклад до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителна подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности.

(3) В срок до 5 дни от получаването на доклада по ал. 2 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

Чл. 141. (1) За изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 3 ЗПУО в 7-дневен срок от получаването на заявлението по чл. 77, ал. 1 регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности организира извършването на повторна оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците на място в съответната детска градина или училище от мобилна група. Съставът на мобилната група е част от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и се определя от директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(2) В срок до два дни от повторната оценка мобилната група изготвя доклад до регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности за приемане на оценката. В срок до два дни от

приемането на оценката регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага с доклад до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителната подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 2 - 5 ЗПУО на детето или ученика със специални образователни потребности.

(3) В срок до 5 дни от получаването на доклада по ал. 2 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

(4) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности може да направи препоръки към екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика за изготвянето на плана за подкрепа на детето или ученика.

(5) Ръководителят на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности задължително обсъжда с родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, резултатите от повторната оценка и предлаганата допълнителна подкрепа. Родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, изразява писмено съгласие или несъгласие за предоставянето на допълнителна подкрепа.

Чл. 142. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности приема заявления на родители, представители на децата или лицата, които полагат грижи за децата, за насочване на деца и ученици със специални образователни потребности за обучение в специални училища за ученици със сензорни увреждания до 15 септември на съответната учебна година или до началото на втория учебен срок, а по изключение - и в други срокове, определени от директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(2) Към заявленията по ал. 1 родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, прилага документи, свързани с обучението на детето или ученика, с оценката на индивидуалните му потребности от екип за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището, когато такава е извършена от екип за подкрепа за личностно развитие, документи, съдържащи информация за здравословното и емоционалното състояние и социалното положение на детето или ученика, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика, при наличието на такива.

(3) Регионалният екип извършва оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците във връзка с насочването им за обучение в училищата по ал. 1 там, където е детето или ученикът - в детската градина, в училището, в някои медицински случаи - в дома на детето или в лечебно заведение, в социални услуги в общността, а по изключение, след преценка от него на конкретната ситуация на детето - в регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(4) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности:

1. се запознава подробно с фактите и обстоятелствата и с всички документи, представени от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето;

2. извършва наблюдение на детето или ученика и при необходимост прилага подходящ инструментариум за оценка;

3. обсъжда с родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, както и с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, всички обстоятелства, свързани с потребностите и възможностите на детето или ученика.

(5) В 30-дневен срок от подаването на заявлението по ал. 1 регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности въз основа на извършената оценка изготвя мотивирано становище за насочване за обучение в специално училище за ученици със сензорни увреждания или за възможността за обучение в детска градина или в училище по чл. 38 ЗПУО с конкретни препоръки за обучението и за допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

(6) В срок до 5 дни след получаването на мотивираното становище на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява насочването на детето или ученика в специално училище за ученици със сензорни увреждания.

(7) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности задължително запознава и обсъжда с родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, оценката и препоръките си.

(8) Решението за мястото на обучение на детето или ученика се взема от родителя, от представителя на детето или от лицето, което полага грижи за детето.

Чл. 143. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности отлага по обективни причини от задължително обучение в първи клас, но за не повече от една учебна година, деца със специални образователни потребности след постъпило заявление от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, когато здравословното състояние на детето не позволява постъпване в първи клас.

(2) Решението за отлагане по ал. 1 се взема в срок до 30 май на всяка календарна година на основание на протокол от лекарска консултативна комисия, на удостоверението за задължително предучилищно образование с препоръки за включването на детето в допълнителна подкрепа за личностно развитие и/или на други документи с информация за детето, включително от изследвания и консултации, след събеседване с родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, и след извършено от регионалния екип наблюдение на детето.

(3) Оценката за необходимостта от отлагане по обективни причини от задължително обучение в първи клас се извършва в детската градина, училището, регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, а в някои медицински случаи - в дома на детето или в лечебно заведение, по преценка на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

(4) В случай на отлагане по обективни причини от задължително обучение в първи клас по предложение на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности за детето в подготвителната група в детската градина или в училището се осигурява допълнителна подкрепа за личностно развитие съобразно индивидуалните му потребности.

(5) Решение за отлагане по обективни причини на задължителното обучение в първи клас може да се вземе от регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и в други срокове, извън определения в ал. 2, но не по-късно от 15 септември на учебната година, за която се

отнася отлагането, в случай на отсъствие от страната на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, на издаване на документ от компетентен орган след 30 май, когато е необходим за отлагането на детето от обучение, и други.

Чл. 144. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности информира родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата, за възможностите за продължаване на образованието на ученици със специални образователни потребности след завършени съответно VII и X клас.

(2) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности информира родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата по ал. 1, за държавния и за допълнителния план-прием, за професиите и специалностите, в които учениците със специални образователни потребности може да продължат обучението си за придобиване на професионална квалификация след завършени съответно VII и X клас.

Чл. 145. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности извършва преценка за обучението на ученици по чл. 111, ал. 5 ЗПУО, настанени в болници.

(2) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности извършва допълнителна специализирана оценка и изразява становище относно потвърждаване или отхвърляне на препоръката на екипа за подкрепа за личностно развитие за промяна на формата на обучение на ученик със специални образователни потребности от дневна в индивидуална.

Чл. 146. Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага и организира при необходимост предоставянето на методическа подкрепа за работа с деца и ученици със специални образователни потребности на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие.

Чл. 147. (1) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование изразяват становище за насочване на деца и ученици със специални образователни потребности за обучение в изнесени групи и паралелки в центрове за специална образователна подкрепа въз основа на оценка на образователните потребности на детето или ученика след заявено желание на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището или на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

(2) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование поддържат информация за:

1. децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в детски градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38 и 39 ЗПУО;

2. децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания и в центрове за специална образователна подкрепа;

3. ресурсните учители и другите специалисти, които осъществяват ресурсно подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности;

4. всички помощници на учителя.

(3) Информацията по ал. 2 се предоставя от директорите на детските градини, училищата и центровете за специална образователна подкрепа, като редът и условията за предоставянето ѝ, както и видът ѝ се определят в правилника за устройството и

дейността на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, който се утвърждава от министъра на образованието и науката. При обработването и съхраняването на информацията се спазват изискванията на Закона за защита на личните данни.

(4) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование провеждат въвеждащо обучение на всички помощници на учителя, работещи с деца и ученици със специални образователни потребности.

(5) Обучението по ал. 4 е 5-дневно и се провежда преди началото на учебната година или по време на учебната година, когато има новоназначени помощници на учителя.

(6) Когато въвеждащото обучение е недостатъчно за целите на приобщаването и на адекватната допълнителна подкрепа на учениците в класа или на децата в групата, на помощниците на учителя се провежда продължаващо обучение. Срокът на продължаващото обучение е не по-малък от 5 дни.

Глава четвърта

ИНДИВИДУАЛНИ УЧЕБНИ ПЛАНОВЕ И ИНДИВИДУАЛНИ УЧЕБНИ ПРОГРАМИ НА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И НА УЧЕНИЦИ С ИЗЯВЕНИ ДАРБИ

Чл. 148. (1) За ученици със специални образователни потребности, които се обучават в дневна, вечерна, комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, и за ученици с изявени дарби, които се обучават в комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, при необходимост се разработва индивидуален учебен план въз основа на училищния учебен план.

(2) Индивидуален учебен план се разработва и за ученици със специални образователни потребности, които се обучават в индивидуална форма на обучение при условията и по реда на чл. 107, ал. 4 ЗПУО, както и за ученици с изявени дарби, които се обучават в индивидуална форма на обучение.

(3) Индивидуалният учебен план се утвърждава със заповед на директора на училището след обсъждане и приемане от педагогическия съвет и изпълнението му се контролира ежемесечно от регионалното управление на образованието.

(4) В случай че за ученици с изявени дарби, които се обучават по индивидуален учебен план в комбинирана форма или в дуална система на обучение, са необходими квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област - науки, технологии, изкуства, спорт и други, директорът на училището може да ги осигури от центрове за подкрепа за личностно развитие, от Националния дворец на децата, от друга институция или организация, осъществяваща дейност в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта. В индивидуалния учебен план на ученика се предвиждат часове за дейностите за допълнителна подкрепа, които се провеждат в съответната институция или организация.

Чл. 149. (1) Индивидуалният учебен план разпределя учебното време между учебните предмети или модули за придобиване на училищната подготовка.

(2) Според потребностите, възможностите и способностите на учениците със специални образователни потребности и на учениците с изявени дарби в индивидуалния учебен план се допуска:

1. отсъствие в раздел А на учебния предмет Физическо възпитание и спорт, когато обучението на ученика по него е невъзможно и това е доказано с медицински документ;

2. отсъствие в раздел А и/или в раздел Б на учебни предмети, когато обучението на ученика по тях е невъзможно и въз основа на медицински документ екипът за подкрепа

за личностно развитие е препоръчал съответните предмети да не се изучават - за учениците със специални образователни потребности;

3. намален брой учебни часове по един, повече или по всички учебни предмети, като намаляването в основната степен на образование не може да е повече от 50 на сто, а в средната степен на образование не може да е повече от 70 на сто за всеки отделен учебен предмет.

(3) Индивидуалният учебен план съдържа:

1. броя на учебните седмици по класове;

2. наименованията на учебните предмети и седмичния брой часове по учебни предмети/модули;

3. пояснителни бележки за отразяване на особеностите по прилагането му.

(4) В пояснителните бележки към индивидуалния учебен план се определят:

1. мястото за провеждане на обучението - в училище, в център за специална образователна подкрепа, в домашни или в болнични условия;

2. календарният график на обучението по дати и часове;

3. специфичните методи на обучение, включително формите и методите за проверка и оценка, когато има такива специфики.

(5) Индивидуалният учебен план се разработва за учебна година с изключение на случаите, предвидени в държавния образователен стандарт за учебния план.

Чл. 150. (1) За обучението по всеки учебен предмет от индивидуалния учебен план екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика въз основа на оценката на индивидуалните потребности на ученика разработва индивидуална учебна програма, която се утвърждава от директора на училището.

(2) За обучението по всеки учебен предмет от индивидуалния учебен план на ученик с умствена изостаналост и множество увреждания в случаите, когато ученикът е насочен за обучение в център за специална образователна подкрепа по реда на чл. 195, ал. 4 ЗПУО, екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика в училището, в което ученикът е записан, въз основа на оценката на индивидуалните му потребности разработва индивидуална учебна програма в сътрудничество с координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа. Програмата се утвърждава от директора на училището.

(3) Всяка индивидуална учебна програма съдържа:

1. кратко представяне на учебната програма;

2. очаквани резултати от обучението по учебния предмет в края на класа за постигане на компетентностите - знания, умения и отношения, в съответствие с индивидуалните потребности и възможности на ученика;

3. учебно съдържание (теми, компетентности като очаквани резултати от обучението, нови понятия);

4. препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината;

5. специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците;

6. дейности за придобиване на ключови компетентности, както и за развитие на социални и полезни умения за самостоятелен и независим живот.

(4) Индивидуалните учебни програми се разработват в съответствие със следните основни принципи:

1. индивидуален и диференциран подход;

2. комплексно въздействие на планираните дейности;

3. етапност на планираните дейности;

4. екипност при изпълнението на програмата;

5. приемственост и системност.

Чл. 151. Индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности се разработват въз основа на държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка, съобразени са с учебните програми по общообразователните учебни предмети, с учебните програми по специалните учебни предмети - за ученици със сензорни увреждания, с учебните програми по учебните предмети или модули за професионално образование и обучение, и са в съответствие с индивидуалните потребности и възможности на всеки ученик.

Чл. 152. (1) Оценяването на учениците със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условието на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) Установяването на придобитите компетентности като очаквани резултати от обучението по индивидуалните учебни програми се осъществява от учителите по съответните учебни предмети от индивидуалните учебни планове на учениците съвместно с екипите за подкрепа за личностно развитие на учениците, а в случай че учениците се обучават в център за специална образователна подкрепа - от координиращия екип на центъра съвместно с учителите по съответните учебни предмети от индивидуалните учебни планове на учениците.

Чл. 153. Родителят, представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето, се запознава с индивидуалния учебен план и индивидуалните учебни програми, като му се предоставя копие от тях, и изразява писмено съгласието или несъгласието си за прилагането им.

Чл. 154. Учениците с нарушено зрение и множество увреждания се обучават по следните индивидуални учебни програми:

1. по общообразователните учебни предмети - Български език и литература, Математика, Околен свят, Човекът и обществото, Изобразително изкуство/Тактилно творчество, Музика, Физическо възпитание и спорт/ЛФК;

2. по специалните учебни предмети - зрително подпомагане, ориентирание и мобилност, полезни умения и социални умения.

Чл. 155. Общообразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с нарушено зрение и множество увреждания групи ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език; умение за общуване - вербални и невербални начини за комуникация;

2. фрагментарни умения за общуване на чужди езици - вербални и невербални;

3. елементарни математически представи и понятия;

4. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;

5. фрагментарна дигитална компетентност;

6. умения за учене;

7. умения за социализация; социални и граждански познания;

8. възможности за вземане на решения и за прилагането им;

9. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;

10. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 156. (1) Индивидуалните учебни програми на учениците с нарушено зрение и множество увреждания се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват въз основа на следните рамкови изисквания:

1. учебният предмет Български език и литература развива уменията за общуване - вербално и невербално, поставя основите за развитие на речта - устна, жестова или символна; изучава се до 5 учебни часа седмично;

2. учебният предмет Математика е пряко свързан с овладяване на елементарни математически представи и понятия; изучава се до 4 учебни часа седмично;

3. учебният предмет Околен свят формира адекватни представи за природата и околната среда; изучава се до два учебни часа седмично;

4. учебният предмет Човекът и обществото способства за установяване на отношение към възприеманите социални явления, навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот; изучава се до два учебни часа седмично;

5. учебният предмет Музика предоставя възможност за формиране на умения за слушане на музика и стимулиране на позитивни емоции и преживявания, развива метроритмичния усет; изучава се до 3 учебни часа седмично;

6. учебният предмет Изобразително изкуство/Тактилно творчество е насочен към провокиране на творческата активност, развиване на двигателната финомоторна ритмика и създава умения за изразяване на естетически преживявания и отношения; изучава се до 3 учебни часа седмично;

7. чрез учебния предмет Физическо възпитание и спорт/ЛФК се развиват умения за координация на движенията, обследване на пространството, активност при придвижване и участие в колективни игри; изучава се до 3 учебни часа седмично.

Чл. 157. Учениците с увреден слух и множество увреждания се обучават по следните индивидуални учебни програми:

1. по общообразователните учебни предмети - Български език и литература, Математика, Околен свят, Човекът и обществото, Изобразително изкуство, Музика/жестова интерпретация на песни и ритъм и Физическо възпитание и спорт/ЛФК, разпределени в 3 нива по степен на сложност;

2. по специалните учебни предмети - индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, жестова интерпретация на песни и ритъм, произношение, реч и предметна дейност.

Чл. 158. Общообразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с увреден слух и с множество увреждания групи ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език; умение за общуване - вербални и невербални начини за комуникация;

2. фрагментарни умения за общуване на чужди езици - вербални и невербални;

3. елементарни математически представи и понятия;

4. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;

5. фрагментарна дигитална компетентност;

6. умения за учене;

7. умения за социализация; социални и граждански познания;

8. възможности за вземане на решения и за прилагането им;

9. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;

10. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 159. (1) Индивидуалните учебни програми на учениците с увреден слух и с множество увреждания се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват въз основа на следните рамкови изисквания:

1. учебният предмет Български език и литература развива уменията за общуване - вербално и невербално, поставя основите за развитие на речта - устна, жестова или символна; изучава се до 5 учебни часа седмично;

2. учебният предмет Математика е пряко свързан с овладяване на елементарни математически представи и понятия; изучава се до 3 учебни часа седмично;

3. учебните предмети Околен свят и Човекът и природата формират адекватни представи за природата и околната среда; изучава се до два учебни часа седмично;

4. учебният предмет Човекът и обществото способства за установяване на отношение към възприеманите социални явления и навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот; изучава се до два учебни часа седмично;

5. учебният предмет Музика/жестова интерпретация на песни и ритъм предоставя възможност за формиране на умения за възприемане на ритмови структури и стимулиране на позитивни емоции и преживявания; изучава се до един учебен час седмично;

6. учебният предмет Изобразително изкуство е насочен към провокиране на творческата активност, развиване на двигателната финомоторна ритмика и създава умения за изразяване на естетически преживявания и отношения; изучава се до два учебни часа седмично;

7. чрез учебния предмет Физическо възпитание и спорт/ЛФК се развиват умения за координация на движенията, активност при придвижване и участие в колективни игри; изучава се до 3 учебни часа седмично;

8. учебният предмет Технологии и предприемачество развива умения за осъзнаване и прилагане на технологиите в реалния живот; изучава се до 3 учебни часа седмично.

Чл. 160. (1) Учебното време на учениците с нарушено зрение и множество увреждания и на учениците с увреден слух и множество увреждания се определя съгласно броя на учебните седмици в рамковия учебен план за съответния клас.

(2) Броят на учебните часове в индивидуалния учебен план на ученик по ал. 1 за всеки учебен предмет не може да е по-голям от броя на учебните часове за всеки учебен предмет в училищния учебен план, като общият брой на учебните часове в раздел А на индивидуалния учебен план не може да е повече от 22 учебни часа седмично.

(3) Обучението по учебните предмети от индивидуалния учебен план на ученик с нарушено зрение и множество увреждания се осъществява от учител - специален педагог на ученици с нарушено зрение, а на ученик с увреден слух и множество увреждания - от учител - специален педагог на ученици с увреден слух (рехабилитатор на слуха и говора), при минимална задължителна норма за преподавателска работа 21 часа седмично.

Чл. 161. (1) В края на първия учебен срок се извършва преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като постигнатото равнище на компетентности на ученика се отразява в протокол. При необходимост екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика с нарушено зрение и множество увреждания или на ученика с увреден слух и множество увреждания актуализира индивидуалната учебна програма.

(2) В края на учебната година се извършва цялостен преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като в протокол се отразява

постигнатото равнище на компетентности на ученика. Протоколът от прегледа на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма е неразделна част от документите на ученика в личното образователно дело и се предава заедно с останалите негови документи при прехода му от една институция в друга в системата на предучилищното и училищното образование.

(3) Прегледът по ал. 1 и 2 се извършва от учителя по съответния учебен предмет съвместно с класния ръководител и с екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика.

Чл. 162. (1) Оценяването на учениците с нарушено зрение и множество увреждания и на учениците с увреден слух и множество увреждания, които се обучават по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условието на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) При оценяването на ученика с нарушено зрение и множество увреждания и на ученика с увреден слух и множество увреждания екипът за подкрепа за личностно развитие използва различни методи и подходи, методики за вербално и невербално оценяване (ПЕКС (PECS) система, МАКАТОН, комуникация „ръка в ръка“, Метода „Тадома“), Методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания на МОН, Методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие на МОН, Методика на Татъзов, Методики „Манова-Томова“, Тест „Бине-Терман“, Тест на Уекслър и др.

Чл. 163. Учениците с умствена изостаналост и множество увреждания се обучават по:

1. индивидуални учебни програми по общообразователните учебни предмети - Български език и литература, Математика, Роден край, Околен свят, Човекът и природата, Човекът и обществото, Биология и здравно образование, История и цивилизации, География и икономика, Технологии и предприемачество, Информатика, Информационни технологии и Компютърно моделиране, Изобразително изкуство, Музика, Физическо възпитание и спорт/ЛФК;

2. индивидуални програми за терапия и рехабилитация.

Чл. 164. Общообразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с умствена изостаналост и множество увреждания групи ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език; умение за общуване - вербални и невербални начини за комуникация;

2. елементарни математически представи и понятия;

3. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;

4. фрагментарна дигитална компетентност;

5. умения за учене;

6. умения за социализация; социални и граждански познания;

7. възможности за вземане на решения и за прилагането им;

8. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;

9. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 165. (1) Индивидуалните учебни програми се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват въз основа на следните рамкови изисквания:

1. учебният предмет Български език и литература развива уменията за общуване - вербално и невербално, поставя основите за развитие на речта - устна или символна; изучава се до 5 учебни часа седмично;

2. учебните предмети Математика, Човекът и природата, Биология и здравно образование, Технологии и предприемачество са пряко свързани с развиване на сензорни способности и овладяване на сензорни еталони и елементарни математически представи и понятия; учебният предмет Математика се изучава до 3 учебни часа седмично, а останалите предмети - до два учебни часа седмично;

3. учебните предмети Роден край, Околен свят, Човекът и обществото, История и цивилизации, География и икономика и Гражданско образование способстват за установяване на отношение към възприеманите социални явления, за овладяване на навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, за възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот, за поставяне на основите на социалните и гражданските компетентности; изучават се до два учебни часа седмично;

4. учебните предмети Информатика, Информационни технологии и Компютърно моделиране са основополагащи за придобиване на основни дигитални компетентности; изучават се до два учебни часа седмично;

5. учебните предмети Изобразително изкуство и Музика предоставят възможности за развиване на двигателната финомоторна ритмика и метроритмичния усет, за изразяване на естетически преживявания и отношения, за стимулиране на позитивни емоции и придобиването на културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество/съпреживяване; изучават се до 3 учебни часа седмично;

6. учебният предмет Технологии и предприемачество е насочен към придобиване на практически личностни умения за самостоятелен и независим живот; изучава се до два учебни часа седмично;

7. чрез учебния предмет Физическо възпитание и спорт/ЛФК се развиват умения за координация на движенията, обследване на пространството, активност при придвижване и участие в колективни игри; изучава се до 3 учебни часа седмично;

8. чрез индивидуалните и груповите терапии и рехабилитации се предоставя възможност за индивидуална сензорна рехабилитация, формиране на фонематичен слух, развитие на говора, произношение, реч, фонематична ритмика, обща и фина моторика, музикални стимулации, психологическа и арттерапия, предметна дейност и др.

Чл. 166. (1) Учебното време на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания се определя съгласно броя на учебните седмици в рамковия учебен план за съответния клас.

(2) Броят на учебните часове в индивидуалния учебен план на ученик с умствена изостаналост и множество увреждания за всеки учебен предмет не може да е по-голям от броя на учебните часове за всеки учебен предмет в училищния учебен план, като общият брой на учебните часове в раздел А на индивидуалния учебен план не може да е повече от 22 учебни часа седмично.

Чл. 167. (1) В края на първия учебен срок се извършва преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като постигнатото равнище на компетентности на ученика с умствена изостаналост и множество увреждания се отразява в протокол. Въз основа на прегледа при необходимост се актуализира индивидуалната учебна програма по един или повече учебни предмети от индивидуалния учебен план на ученика.

(2) В края на учебната година се извършва цялостен преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като в протокол се отразява постигнатото равнище на компетентности на ученика. Протоколът от прегледа на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма е неразделна част от документите в личното образователно дело на ученика и се предава заедно с останалите негови документи при прехода му от една институция в друга в системата на предучилищното и училищното образование.

(3) Прегледът по ал. 1 и 2 се извършва от екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика съвместно с учителя по съответния учебен предмет, а когато ученикът се обучава в център за специална образователна подкрепа - от координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа съвместно с координиращия екип по чл. 7 в училището, в което ученикът е записан.

Чл. 168. (1) Оценяването на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания, които се обучават по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условието на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) При оценяването на ученици с умствена изостаналост и множество увреждания екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика или координиращият екип в центъра за специална образователна подкрепа използва различни методи и подходи, методики за вербално и невербално оценяване (ПЕКС (PECS) система, МАКАТОН, комуникация „ръка в ръка“, Метода „Тадома“), Методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания на МОН, Методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие на МОН, Методика на Татъзов, Методики „Манова-Томова“, Тест „Бине-Терман“, Тест на Уекслър и др.

Глава пета

ОБУЧЕНИЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В СПЕЦИАЛНИТЕ УЧИЛИЩА ЗА ОБУЧЕНИЕ И ПОДКРЕПА НА УЧЕНИЦИ СЪС СЕНЗОРНИ УВРЕЖДАНЯ И В ЦЕНТРОВЕТЕ ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДКРЕПА

Раздел I

Условия и ред за постъпване и за организиране на обучението на деца и ученици в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания

Чл. 169. (1) Специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания - увреден слух или нарушено зрение, функционират като институции във връзка и взаимодействие с другите институции в системата на предучилищното и училищното образование, със специализираните институции за деца, със социалните услуги в общността, с родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата, и с обществото.

(2) Дейността на специалните училища по ал. 1 е насочена към:

1. обучение, осигуряващо успешна социална интеграция и професионална реализация на децата и учениците със сензорни увреждания;
2. подготовка за включване на децата и учениците със сензорни увреждания в обучение в детски градини и в училища по чл. 38 и 39 ЗПУО;
3. ресурсно подпомагане на деца и ученици със сензорни увреждания.

Чл. 170. Децата и учениците постъпват в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания при условията и по реда на чл. 142.

Чл. 171. (1) Обучението на децата с нарушено зрение и на децата с увреден слух от 0- до 6-годишна възраст се осъществява съгласно държавния образователен стандарт за предучилищното образование, стандарти за ранно детско развитие, приети с Наредбата

по чл. 24, ал. 4 ЗПУО, и по индивидуални програми за ранно въздействие и ранна рехабилитация, утвърдени от директорите на училищата за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(2) Обучението на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух в специалните училища се осъществява в съответствие със:

1. училищни и индивидуални учебни планове съгласно държавния образователен стандарт за учебния план, утвърдени от директора на училището;

2. учебни програми по общообразователните учебни предмети съгласно държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка, когато обучението не е по индивидуални учебни програми;

3. индивидуални учебни програми, разработени от специалистите в екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика съвместно с учителите по съответните учебни предмети съгласно учебните програми по общообразователните учебни предмети и съобразени с индивидуалните потребности и възможности на ученика;

4. учебни програми по специалните учебни предмети за ученици с увреден слух, утвърдени от министъра на образованието и науката - индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, развитие на речта и произношение, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, реч и предметна дейност;

5. учебни програми по специалните учебни предмети за ученици с нарушено зрение, утвърдени от министъра на образованието и науката - ориентиране и мобилност, зрително подпомагане, полезни умения;

6. познавателни книжки, учебници и учебни комплекти по специалните учебни предмети, утвърдени от министъра на образованието и науката, в т.ч. адаптирани познавателни книжки, учебници и учебни комплекти на брайлов шрифт;

7. учебни планове и учебни програми за професионално образование и обучение съгласно Закона за професионалното образование и обучение и държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии.

Чл. 172. Учебните програми по специалните учебни предмети на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух се разработват в съответствие със следните основни принципи:

1. гъвкавост на програмите;

2. качество на обучението;

3. баланс на знанията по специалните учебни предмети и на уменията за самостоятелен и независим живот;

4. партньорство между учителите по различните учебни предмети, както и между учител - ученик и учител - родител;

5. приложимост на програмите.

Чл. 173. (1) Учебната програма по специалния учебен предмет Индивидуална рехабилитация на слуха и говора е насочена към:

1. прилагане на специфични методи и подходи за формиране на правилна артикулация;

2. овладяване на прозодичните компоненти на речта - интонация, темп, ударение;

3. формиране на речево дишане и правилна фонация;

4. развитие на слуховото възприятие;

5. адаптиране към персоналното звукоусилващо устройство - личен слухов апарат, кохлеарен имплант, FM система;

6. развитие на граматически правилна реч;

7. стимулиране на функциите на запазените анализатори;

8. обогатяване на активния и пасивния речник.

(2) Учебната програма по специалния учебен предмет Развитие на речта е насочена към:

1. развитие на диалогичната форма на словесната реч;
2. развитие на свързаната реч;
3. овладяване на писмената форма на речта - четене и писане;
4. формиране на умения за четене с разбиране;
5. повишаване на интереса и мотивацията на учениците да използват словесните средства в процеса на комуникация и обучение;
6. създаване на речева среда за прилагане на овладените речеви умения в реални условия;
7. осъществяване на връзка между обучението по словесна реч с организираната дейност на децата (учебна, битова, игрова, практическа);
8. развитие на речевото мислене;
9. усвояване на речевия етикет и правилни модели на поведение;
10. формиране на комуникативна компетентност;
11. формиране на умения за зрително възприемане на речта на околните (отчитане).

(3) Учебната програма по специалния учебен предмет Фонетична ритмика е насочена към:

1. поставяне на основите за формирането и развитието на словесната реч по отношение на темп, динамика и ритъм чрез изпълнение на подходящи упражнения и игри;
2. създаване на умения за синхронизиране на мускулното напрежение в движението с височината и силата на гласа на детето;
3. изграждане на умения за възприемане силата на звука зрително, вибрационно и слухово, както и чрез постепенното ограничаване на анализаторите;
4. създаване на умения за диференцирано възприемане на словесните команди;
5. развитие на зрителното и слуховото внимание и тактилно-вибрационното възприятие;
6. създаване на умения за ориентиране във важни музикално-изразни средства, като динамика, темп, ритъм, различни видове ударения - метрично, преходно, съчетани със звукове, срички и думи;
7. формиране на умения за слухово, зрително и вибрационно възприемане на речта;
8. стимулиране на детското творчество чрез активиране на импровизационните и артистичните изяви на учениците;
9. подпомагане на общия процес на развитие на речта и комуникация на глухото дете в среда на чуващи.

(4) Учебната програма по специалния учебен предмет Моторика е насочена към:

1. формиране у детето и ученика на представи за многообразието на ритмовите движения;
2. установяване на отношение към специфични дейности, насочени към развитие на моториката;
3. преодоляване на трудностите, свързани с вестибуларния апарат;
4. развитие на фината моторика.

(5) Учебната програма по специалния учебен предмет Музикални стимулации е насочена към:

1. създаване на музикално-двигателни образи;
2. формиране на умения за ориентиране в пространството и хармонично движение заедно с другите;

3. развитие на слуховата перцепция у учениците с увреден слух;
4. формиране и развитие на метроритмично чувство;
5. овладяване на интонационните модели на речта;
6. стимулиране на остатъчния слух;
7. формиране на умения за естествена фонация;
8. изграждане на умения за речево дишане;
9. изграждане на умения за баланс, ритъм и координация;
10. формиране на сензорни и моторни умения;
11. стимулиране на умствените способности за запаметяване, внимание, вокален контрол;
12. слухо-зрителна и слухова перцепция на темпо, метроритъм и динамика;
13. балансирано развитие на интелектуалния и емоционалния потенциал на ученици с увреден слух;
14. формиране на умения за разграничаване на различни ритъмни структури.

(6) Учебната програма по специалния учебен предмет Развитие на речта и произношение е насочена към:

1. работа върху произношение на звуковете;
2. работа върху смислово свързани речеви единици;
3. работа върху текст - самостоятелно създаване на продукция от детето.

(7) Учебната програма по специалния учебен предмет Реч и предметна дейност е насочена към:

1. развитие на монологичната и диалогичната реч в процеса на предметно-практически дейности;
2. формиране на житейски понятия, начални манипулативни умения и развитие на способности за конструктивно-практическа дейност;
3. обогатяване на речниковия фонд и обучение по словесна реч като средство за общуване и развитие на мисленето;
4. преход от нагледно-образно и нагледно-действено към словесно и логическо мислене;
5. осигуряване на богата на речеви стимулации среда;
6. развитие на зрителните възприятия и обогатяване на образното мислене;
7. разширяване на уменията и сръчностите при изработката на разнообразни предмети;
8. развитие на представите и въображението;
9. формиране на познавателни, практически и комуникативни умения;
10. повишаване на интереса и мотивацията на учениците за използване на словесни средства в процеса на комуникация и обучение.

Чл. 174. (1) Учебната програма по специалния учебен предмет Зрително подпомагане е насочена към:

1. формиране на елементарни зрителни умения;
2. формиране на зрителни умения върху мултисензорна основа;
3. обучение за използване на оптични средства.

(2) Учебната програма по специалния учебен предмет Ориентиране и мобилност е насочена към:

1. развитие на функциите на запазените анализатори;
2. обучение за мобилност в малко пространство;
3. обучение за мобилност в голямо пространство.

(3) Учебната програма по специалния учебен предмет Полезни умения е насочена към:

1. формиране на общопознавателни умения;

2. формиране на всекидневни умения;
3. формиране на социални умения.

Чл. 175. (1) В специалните училища за ученици с увреден слух и за ученици с нарушено зрение може да се разкриват яслени групи по изключение, както и да се организира и провежда предучилищно образование при спазване на изискванията на наредбата по чл. 34, ал. 2 от Закона за здравето и на наредбата по чл. 118, ал. 4 от Закона за здравето.

(2) Организацията на предучилищното образование в специалните училища по ал. 1 включва:

1. основна форма на педагогическо взаимодействие - педагогическата ситуация, и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие - в учебно време;

2. допълнителни форми на педагогическо взаимодействие - в неучебно време;

(3) Допълнителните форми на педагогическо взаимодействие включват и обучение по специалните предмети за всяка възрастова група.

(4) Допълнителните форми на педагогическо взаимодействие за деца, обучаващи се в специалните училища по ал. 1 или в детски градини по чл. 35 ЗПУО и в училища по чл. 38 и 39 ЗПУО, може да се осигуряват от съответното специално училище - за ученици с увреден слух или за ученици с нарушено зрение. Те могат да са индивидуални и/или групови.

(5) Занятията по специалните предмети в предучилищното образование се провеждат групово или индивидуално. Занятията по индивидуална рехабилитация на слуха и говора се провеждат ежедневно по 30 минути за всяко дете, а индивидуалните занятия по музикални стимулации и индивидуалните занятия по фонетична ритмика - 3 пъти седмично.

(6) Специалните предмети за деца с увреден слух в предучилищното образование, които се провеждат групово, са развитие на слуха и говора, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, а индивидуалните - рехабилитация на слуха и говора, музикални стимулации, фонетична ритмика.

(7) Специалните предмети за деца с нарушено зрение в предучилищното образование, които се провеждат групово и индивидуално, са ориентиране и мобилност, зрително подпомагане, полезни умения.

(8) От 1 юни до 14 септември на съответната календарна година не се провеждат педагогически ситуации. За децата, които се обучават в детски градини или в специални училища за ученици с увреден слух, в този период се осигурява пробна рехабилитация на слуха и говора, която се провежда в специалното училище.

(9) В специалните училища по ал. 1 може да се формират групи или паралелки за деца и ученици с множество увреждания. Броят на децата и учениците в групите и паралелките е от 4 до 6.

Чл. 176. (1) В специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение може да се обучават:

1. деца и ученици с тотална слепота със зрителна острота 0;

2. деца и ученици с перцепция на светлина (светлоусещане) със зрителна острота от 0 до 0,01;

3. частично виждащи деца и ученици със зрителна острота от 0,01 до 0,04 с корекция на по-добре виждащото око и зрително поле до 10 градуса;

4. слабовиждащи деца и ученици със зрителна острота между 0,05 и 0,2 на по-добре виждащото око или зрително поле до 20 градуса;

5. деца и ученици, които имат по-висока зрителна острота от 0,2, но съществува увреждане на други зрителни функции, като: рязко стеснено полезрение, силно увредено цветоусещане или очно заболяване, злокачествено късогледство,

дегенериране на ретината, глаукома и други, поради което зрението прогресивно намалява;

б. деца и ученици с нарушено зрение, с множество увреждания, сляпо-глухи, чиято зрителна острота и зрително поле не позволяват да се обучават в други специални училища.

(2) Учителите - специални педагози на деца и ученици в училищата по ал. 1, може да работят с деца и ученици с нарушено зрение, които се обучават в детските градини по чл. 35 ЗПУО и в училищата по чл. 38 и чл. 39, ал. 2, т. 1 - 3 ЗПУО.

(3) Работата с децата и учениците с нарушено зрение в детските градини и училищата по ал. 2 се провежда по график, утвърден от директора на специалното училище за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение, съгласуван с директора на детската градина или на училището, в което се обучават децата и учениците с нарушено зрение.

Чл. 177. (1) В специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух може да се обучават:

1. слабочуващи деца и ученици с едностранна или двустранна загуба на слуха от 16 dB на по-добре чуващото ухо, при които спецификата на заболяването изисква специфична работа, като например при рекруитман - внезапно повишаване на прага на чувствителност на болката при много тихи звуци и липса на реакция понякога при силни звуци, и други;

2. деца и ученици, които са слабочуващи до 16 dB на по-добре чуващото ухо, но със съществуващо увреждане, поради което слухът прогресивно намалява;

3. деца и ученици с увреден слух с долна граница на загуба на слуха над 30 dB;

4. деца и ученици с увреден слух и с множество увреждания, сляпо-глухи, слуховата загуба на които е такава, че не позволява да се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение;

5. деца и ученици с увреден слух с дегенеративни злокачествени заболявания;

б. деца и ученици с увреден слух с кохлеарни импланти и с конвенционални слухови апарати, както и такива, за които е противопоказно слухопротезиране, като например рекруитман, непоносимост към личен слухов апарат и други;

7. невербални деца и ученици с комуникативни нарушения, за които е препоръчително и единствено възможно обучение и комуникация чрез овладяване на жестов език.

(2) Рехабилитаторите на слуха и говора в училищата по ал. 1 могат да работят с деца и ученици с увреден слух, които се обучават в детските градини по чл. 35 ЗПУО и в училищата по чл. 38 и чл. 39, ал. 2, т. 1 - 3 ЗПУО - по 30 минути ежедневно за децата и за учениците от I до VII клас, и по 45 минути два пъти седмично за учениците от VIII до XII клас.

(3) Работата с децата и учениците с увреден слух в детските градини и училищата по ал. 2 се провежда по график, утвърден от директора на специалното училище за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух, съгласуван с директора на детската градина или на училището, в което се обучават децата и учениците с увреден слух.

Чл. 178. (1) Рехабилитаторите на слуха и говора в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух може да работят с хоспитализирани деца и ученици с кохлеарни импланти и с лични слухови апарати.

(2) Работата по ал. 1 включва следните дейности:

1. рехабилитация на хоспитализирани деца с увреден слух с кохлеарни импланти и с лични слухови апарати според индивидуалните потребности на детето;

2. диагностика на развитието на слуховото възприятие преди и след настройката на слуховия апарат или на кохлеарния имплант;

3. съдействие на аудиолозите по време на настройките на слухови апарати и кохлеарни импланти;

4. консултация и подкрепа на семейства на деца с увреден слух при установяване на увреждането на слуха;

5. консултации при слухопротезиране и при последващи посещения в болница.

Чл. 179. (1) За ресурсното подпомагане на децата и учениците с нарушено зрение или с увреден слух в детските градини по чл. 35 ЗПУО и в училищата по чл. 38 и чл. 39, ал. 2, т. 1 - 3 ЗПУО специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания осъществяват следните дейности:

1. ранно въздействие и ранна рехабилитация;

2. обучение по специалните учебни предмети;

3. слухово-речева рехабилитация на децата и учениците с увреден слух;

4. краткосрочни специализирани практически обучения за деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух;

5. подпомагане на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух при овладяването на Брайл или на жестова реч, и/или на дактил и на спецификата при обучението по отделните учебни предмети;

6. консултации на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух и на родители, представители на децата или лица, които полагат грижи за децата;

7. краткосрочни специализирани практически обучения за учители от детските градини и училищата, в които се обучават деца и ученици със сензорни увреждания, и за ресурсни учители на деца и ученици със сензорни увреждания;

8. осигуряване на специалисти за участие в регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици със сензорни увреждания;

9. осигуряване на специалисти за участие в екипи за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата на деца и ученици със сензорни увреждания;

10. провеждане на обучение на помощници на учителя, работещи с деца и ученици със сензорни увреждания;

11. разработване и осигуряване на специални дидактични материали, пособия и други за подкрепа на обучението на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух, както и на учебници, учебни помагала, материали с брайлов и с уголемен плоскочетен шрифт и други, за приобщаващото образование на деца и ученици с нарушено зрение.

(2) Дейностите по ал. 1, т. 1 - 7 се провеждат по график, утвърден от директора на съответното специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(3) Графикът по ал. 2 се съгласува с първостепенния разпоредител с бюджет, с директора на детската градина или училището, в което се обучават децата и учениците с нарушено зрение или с увреден слух, и с регионалното управление на образованието.

Чл. 180. (1) Рехабилитацията на слуха и говора като част от допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата в детската градина и на учениците в училището включва превантивна, диагностична, корекционно-рехабилитационна, компенсаторна и консултативна дейност, свързани със стимулиране на слуховата функция, развитие на речта, езика и комуникативните способности.

(2) В областта на превенцията се извършват следните дейности:

1. диагностика на артикулацията на децата в началото и в края на всяка учебна година;

2. провеждане на информационни и разяснителни дейности с учители и родители, представители на децата или с лица, които полагат грижи за децата;

3. провеждане на пробна рехабилитация за деца и ученици с увреден слух, които не се обучават в специални училища, в периода от 1 до 15 септември и от 15 до 30 юни на всяка учебна година;

4. прилагане на основни процедури за ранно диагностициране с цел установяване на комуникативните, речевите и езиковите нарушения при увреден слух.

(3) В областта на диагностиката се извършват следните дейности:

1. провеждане на изследване на речта на децата и учениците в началото на всяка учебна година;

2. регистриране на динамиката в речевото развитие на децата и учениците с увреден слух от всички предучилищни групи и от всички класове в последните две седмици на месец май на всяка учебна година; изследването се провежда от рехабилитатор на слуха и говора, който обобщава данните и ги представя за обсъждане на заседание на педагогическия съвет в края на учебната година;

3. подбиране на адекватни методи, средства, материали и инструментариум за извършване на диагностиката.

(4) В областта на корекционно-рехабилитационната дейност се извършват следните дейности:

1. изготвяне на индивидуални програми за корекционно-рехабилитационна дейност за всички деца и ученици с увреден слух;

2. провеждане на групова или индивидуална корекционно-рехабилитационна дейност с деца и ученици с увреден слух по утвърдени методики;

3. формиране на групите от деца и ученици с увреден слух за корекционно-рехабилитационна дейност по вид на нарушението и степен на образование;

4. разработване на програми за участие на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, в корекционно-рехабилитационния процес и предоставяне на информация за индивидуалното развитие на детето или ученика;

5. подбиране на адекватни методи, средства, материали и инструментариум за осъществяване на конкретна корекционно-рехабилитационна дейност;

6. използване на нагледни и други дидактически и технически средства и материали за постигане на целите на дейността;

7. стимулиране на слуховите възможности на децата и учениците по подходящ начин.

(5) В областта на компенсаторната дейност се извършват следните дейности:

1. прогнозиране на очакваните резултати и изготвяне на план за корекционна и компенсаторна работа за всяко дете или ученик с увреден слух съобразно възрастовите му особености и потребности и степента на слуховата загуба;

2. адаптиране на детето или ученика към личния слухов апарат;

3. предоперативна и следоперативна интензивна рехабилитация на слуха и говора при кохлеарна имплантация;

4. провеждане на работа със звукоусилваща апаратура;

5. прилагане на специализиран софтуер за работа;

6. планиране и участие в програми за консултиране, наблюдение и работа за развитие на речта, както и в програми за развитие на деца с множество увреждания.

(6) В областта на консултативната дейност се извършват следните дейности:

1. запознаване на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, със същността на слуховите увреждания, както и с организацията на корекционно-рехабилитационния процес;

2. консултиране на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за използването на различни подходи за преодоляване на последиците от слуховото увреждане;

3. мотивиране на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за активно включване в корекционно-рехабилитационния процес и за използване на дадените му практически насоки от рехабилитаторите на слуха и говора с цел оказване на съдействие на процеса;

4. оказване на методическа помощ на учителите на децата и учениците с увреден слух;

5. провеждане на специализирани обучения;

6. обучения на помощника на учителя;

7. консултиране по отношение на изграждането на подкрепяща среда в детската градина или училището за децата и учениците с увреден слух;

8. прилагане на информационни и комуникационни технологии при провеждането на рехабилитацията на слуха и говора.

Раздел II

Условия и ред за организиране на обучението на деца и ученици със специални образователни потребности в паралелки и групи в центрове за специална образователна подкрепа

Чл. 181. Центровете за специална образователна подкрепа функционират във връзка и взаимодействие с другите институции в системата на предучилищното и училищното образование, със специализираните институции за деца, със социалните услуги в общността, с родителите, представителите на децата или с лицата, които полагат грижи за децата, и с обществото.

Чл. 182. (1) Центърът за специална образователна подкрепа извършва:

1. диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа с деца и ученици, за които оценката на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование е установила, че съобразно образователните им потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа;

2. педагогическа и психологическа подкрепа;

3. прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците по т. 1;

4. обучение на деца и ученици по т. 1 в задължителна предучилищна и училищна възраст и професионално обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация и/или за придобиване на квалификация по част от професия.

(2) Центърът за специална образователна подкрепа може да извършва и дейности на ученическо общежитие, когато тази дейност не се организира от училище - при необходимост и при наличие на материална база в съответствие с държавния образователен стандарт за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие.

Чл. 183. (1) За осъществяването на диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа в центъра за специална образователна подкрепа със заповед на директора се създава координиращ екип.

(2) Със заповедта на директора за координатор на екипа по ал. 1 се определя заместник-директор, учител или друг педагогически специалист от центъра.

(3) Съставът на координиращия екип се определя от директора на центъра.

(4) Координиращият екип по ал. 1 осъществява следните функции:

1. извършва оценка на функционирането на детето или ученика за определяне на:

а) интелектуалното и познавателното развитие;

б) комуникативните умения;

в) моторно-двигателните умения;

2) потенциалните възможности и уменията за самостоятелен и независим живот;
2. определя в зависимост от потребностите на детето или ученика въз основа на извършената оценка:

а) вида и формата на обучение на детето или ученика;
б) необходимата допълнителна подкрепа за личностно развитие - рехабилитационна и терапевтична работа;

в) заниманията по интереси;

3. осигурява взаимодействието и координира работата с родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата, с педагогическите и другите специалисти в центъра и с координиращите екипи по чл. 7 в детските градини и в училищата за осигуряване на обучението и подкрепата на децата и учениците със специални образователни потребности и за подпомагане на процеса на приобщаване на детето или ученика.

Чл. 184. На децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в център за специална образователна подкрепа, се осигурява педагогическа и психологическа подкрепа за:

1. оптимално развитие на силните страни и способностите;

2. коригиране и компенсирание на обучителните затруднения;

3. постигане на очакваните резултати от обучението;

4. стимулиране на цялостното им развитие за успешна социална и професионална реализация.

Чл. 185. (1) Центърът за специална образователна подкрепа разработва и/или прилага програми за подкрепа и обучение на семействата на децата и учениците, които се обучават в центъра.

(2) Целта на програмите е родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата, да са активен участник и партньор на центъра за специална образователна подкрепа в процеса на обучение и рехабилитация на децата и учениците.

(3) Програмите включват:

1. представяне на принципите на приобщаващото образование;

2. запознаване с конкретни начини за подкрепа на самоподготовката на детето или ученика у дома;

3. усвояване на различни похвати за работа с детето или ученика у дома с цел създаване и развитие у него на полезни умения за самостоятелен и независим живот;

4. придобиване на умения за подкрепа на социалното включване на детето или ученика;

5. запознаване със специализирана литература, с различни материали за работа с детето или ученика;

6. други теми, полезни за родителите, представителите на децата или лицата, които полагат грижи за децата.

Чл. 186. (1) За подпомагане на обучението на деца и ученици, за които оценката по чл. 190, ал. 3, т. 1 и 2 ЗПУО е установила, че съобразно образователните потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа, по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището, съответно на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, може да се организират и изнесени паралелки и групи на деца и ученици от детските градини и от училищата по чл. 38 ЗПУО в центрове за специална образователна подкрепа, както и в социалните услуги в общността.

(2) Обучението на децата и учениците със специални образователни потребности в групите и паралелките по ал. 1 се осъществява по индивидуални учебни планове, изготвени в съответствие с изискванията на чл. 95 ЗПУО, и по индивидуални учебни програми.

(3) Обучението по индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности по ал. 1 се координира от координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа с координиращия екип по чл. 7 и с екипите за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата.

(4) Обучението на децата и учениците по ал. 1 може да се извършва и в социалната услуга в общността от учители на детската градина или училището, в което са записани, или от учители на центъра за специална образователна подкрепа, когато децата и учениците от социалната услуга са с увреждания, които възпрепятстват придвижването им, след предварително съгласуване със съответната дирекция „Социално подпомагане“, на територията на която се предоставя социалната услуга.

Чл. 187. (1) Изнесените паралелки и групи на деца и ученици от детските градини и от училищата по чл. 38 ЗПУО в центрове за специална образователна подкрепа се организират със заповед на директора на съответния център за специална образователна подкрепа по предложение на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование след разрешение на началника на регионалното управление на образованието.

(2) Изнесените групи и паралелки на деца и ученици от детските градини и от училищата по чл. 38 ЗПУО се организират в социалните услуги в общността със заповед на кмета на общината по предложение на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование след разрешение на началника на регионалното управление на образованието.

(3) Насочването на децата и учениците за обучение в изнесените групи и паралелки се извършва след заявено желание на родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището и след становище на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование въз основа на оценка на образователните потребности на децата и учениците.

(4) Предложенията по ал. 1 и 2 могат да се правят до 15 септември на съответната учебна година - за първия учебен срок, или до началото на втория учебен срок на съответната учебна година, а в случай на необходимост, по преценка на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - и в други срокове.

Чл. 188. (1) Броят на учителите и на другите педагогически специалисти в центъра за специална образователна подкрепа се определя в зависимост от броя на децата и учениците със специални образователни потребности, от броя на учебните часове по учебните предмети от индивидуалните учебни планове и от видовете дейности за допълнителна подкрепа за личностно развитие.

(2) Когато центърът за специална образователна подкрепа извършва и дейности по чл. 49, ал. 3 ЗПУО, броят на възпитателите в общежитието се определя от броя на децата и учениците в групите за целодневна организация на учебния ден, които ползват общежитието.

(3) В центъра за специална образователна подкрепа може да бъде назначен и помощник на учителя (помощник-възпитател).

Чл. 189. (1) Оценяването на постиженията по индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности, които се обучават в център за специална образователна подкрепа, се осъществява в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условието на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) Установяването на придобитите компетентности като очаквани резултати от обучението по индивидуалните учебни програми на учениците по ал. 1 се осъществява от учителите, които преподават по учебните предмети от индивидуалните учебни планове на учениците, съвместно с координиращия екип на центъра.

Чл. 190. (1) Допълнителната подкрепа за личностно развитие в центъра за специална образователна подкрепа включва:

1. терапевтична и рехабилитационна работа с деца и ученици със специални образователни потребности;

2. педагогическа подкрепа и консултиране на деца и ученици, учители, екипи за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици в детските градини и училищата, на родители, на представители на децата или на лицата, които полагат грижи за децата.

(2) Допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности след оценка и по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището.

(3) Допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 се осъществява от учители - специални педагози, психолози, логопеди, терапевти, рехабилитатори и от други специалисти, при необходимост.

(4) За предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 на детето или ученика със специални образователни потребности се изготвя план за подкрепа от детската градина или училището в сътрудничество с координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа.

Чл. 191. (1) Центърът за специална образователна подкрепа може да организира и да предоставя допълнителна подкрепа за личностно развитие и на деца и ученици със специални образователни потребности, които се обучават в детски градини по чл. 35 ЗПУО и в училища по чл. 38 ЗПУО.

(2) Предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците по ал. 1 се осъществява чрез включването им в групи за терапевтични и рехабилитационни дейности в центъра за специална образователна подкрепа.

(3) Включването на децата и учениците по ал. 1 в групи за терапевтични и рехабилитационни дейности се съгласува с първостепенния разпоредител с бюджет на центъра за специална образователна подкрепа.

Чл. 192. (1) Броят на децата и учениците в групите и паралелките за деца и ученици с множество увреждания в центъра за специална образователна подкрепа е от 4 до 6 според образователните потребности, възможностите за адаптация и поведенческите особености на децата и учениците.

(2) Седмичната натовареност на ученик с множество увреждания, който се обучава в център за специална образователна подкрепа, е в зависимост от индивидуалния учебен план на ученика, но не повече от 22 учебни часа седмично.

(3) Броят на децата и учениците със специални образователни потребности в групите за терапевтични и рехабилитационни дейности и за занимания по интереси в центъра за специална образователна подкрепа е:

1. в групите за терапевтични и рехабилитационни дейности (психологическа подкрепа, логопедични занимания, арттерапия, кинезитерапия и други) - от 3 до 6;

2. в групите за занимания по интереси (ателиета по интереси, музикални занимания, спортни занимания и други) - от 6 до 8.

(4) Индивидуалните терапевтични и рехабилитационни занятия на деца и ученици в центъра за специална образователна подкрепа се определят въз основа на оценката на координиращия екип по чл. 183 и се планират в плана за подкрепа.

Чл. 193. (1) Продължителността на учебния час в центъра за специална образователна подкрепа е 35 минути. Продължителността на междучасието е 10 минути, а на голямото междучасие - 30 минути.

(2) Продължителността на индивидуалните и груповите терапевтични и рехабилитационни занятия е от 15 до 35 минути по преценка на съответния специалист съобразно потребностите на детето или ученика, а на заниманията по интереси - 35 минути.

Чл. 194. (1) Центърът за специална образователна подкрепа не издава документ за завършен клас, етап или степен на образование.

(2) Директорът на съответния център за специална образователна подкрепа в края на учебната година изготвя по предложение на координиращия екип по чл. 183 доклад-оценка за всяко дете или ученик със специални образователни потребности за извършеното обучение по индивидуалните учебни планове и програми, за обучението за придобиване на първа степен на професионална квалификация или за квалификация по част от професия.

(3) В доклад-оценката се отразяват резултатите по образователни направления и готовността на детето за постъпване в I клас или резултатите на ученика от обучението по индивидуалните учебни програми и се отчита индивидуалният напредък на детето или на ученика.

(4) Директорът на центъра за специална образователна подкрепа изпраща до 5 дни от края на втория учебен срок на учебната година доклад-оценката на директора на детската градина или училището, в която е записано детето или ученикът, за издаване на удостоверение за задължително предучилищно образование, на удостоверение за завършен клас или за удостоверяване в ученическата книжка на завършено обучение в V, VI, VIII, IX и XI клас.

(5) Директорът на центъра за специална образователна подкрепа в края на учебната година по предложение на координиращия екип по чл. 183 изготвя доклад-оценка на всеки ученик със специални образователни потребности, завършил съответно VII или X клас, за постигнатите резултати от обучението по индивидуалните учебни програми.

(6) До 5 дни от края на втория учебен срок на учебната година доклад-оценката по ал. 5 се предоставя на директора на училището, в което е записан ученикът, за издаване на удостоверение за завършен съответно VII или X клас. Удостоверението дава право на ученика да продължи обучението си в VIII, съответно в XI клас, и на професионално обучение.

(7) Директорът на центъра за специална образователна подкрепа изготвя доклад-оценка до директора на училището за допускане на ученици, които се обучават в паралелки за професионално обучение в центъра за специална образователна подкрепа, до държавен изпит за придобиване на професионална квалификация - по теория и практика на професията, или до изпит за придобиване на професионална квалификация - по теория и практика на професията.

(8) В срок до 5 дни от провеждането на държавния изпит за придобиване на професионална квалификация или на изпита за придобиване на професионална квалификация директорът на центъра за специална образователна подкрепа изпраща доклад-оценка за резултатите от положените изпити до директора на училището, в което е записан ученикът, за издаване на свидетелство за първа степен на професионална квалификация или на удостоверение за професионално обучение.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. „Група за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата" е група, която се формира с деца и ученици от една и съща или от различна възраст и която работи по обща програма за обучение.

2. „Комуникативни нарушения" са нарушения на артикулацията, нарушения на плавността, темпа и ритъма на речта (заекване), специфични езикови нарушения (дисфазия на развитието), нарушения на писмената реч (дисграфия и дислексия), нарушения на математическите умения (дискалкулния), детска афазия, дизартрия, ринолалия, вербална диспраксия, гласови нарушения, комуникативни нарушения при зрителни нарушения, комуникативни нарушения при слухови увреждания, комуникативни нарушения при аутистичен спектър, комуникативни нарушения при интелектуална недостатъчност.

3. „Масова проява в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата" е изява, в която участват деца и ученици от повече от една организационна педагогическа форма.

4. „Организационна педагогическа форма в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата" е форма на педагогическа работа със самостоятелна програма за обучение в една от областите „Науки и технологии", „Изкуства", „Спорт" с деца и ученици, разпределени в група/групи за обучение.

5. „План за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата" е план, който разпределя времето за обучение по брой седмици и брой часове седмично в рамките на учебната година по областите „Наука и технологии", „Изкуства", „Спорт".

6. „Програма за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата" е авторска програма, разработена от ръководителя на групата в организационната педагогическа форма, която се утвърждава от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или на Националния дворец на децата и е съобразена с интересите, възрастта и степента на подготовка на децата и учениците.

7. „Публична изява в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата" е обществено представяне на постигнатите резултати от заниманията по интереси на децата и учениците в съответните организационни педагогически форми.

8. „Разумни улеснения" са всякакви необходими и подходящи модификации и приспособления, които не водят до непропорционално или неоправдано обременяване на околните, когато такива са необходими във всеки конкретен случай, за да се осигури на човека с увреждане признаването или упражняването на всички права и основни свободи наравно с всички останали по смисъла на Конвенцията за правата на хората с увреждания.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. (1) В шестмесечен срок от влизането в сила на тази наредба регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование извършват оценка на образователните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности, записани в помощни училища в съответната област преди 1 август 2016 г., за възможността за обучението им в центрове за специална образователна подкрепа.

(2) В срок до 30 юни 2017 г. въз основа на оценката по ал. 1 след заявено желание на родителите, представителите на децата или на лицата, които полагат грижи за децата, регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование изразяват становище за насочването на деца и ученици със специални образователни

потребности за обучение в групи и паралелки в центрове за специална образователна подкрепа през учебната 2017/2018 г.

§ 3. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 7 във връзка с чл. 22, ал. 2, т. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Приложение към чл. 30, ал. 1

Рамкови изисквания за разработване на план за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата

I. Области:

1. Науки и технологии

2. Изкуства

3. Спорт

II. График на процеса на обучение:

Начало на учебната година - 1 октомври

Ваканции: съгласно графика за учебното време и ваканциите, утвърден от министъра на образованието и науката.

III. Разпределение на часовете за обучение по области:

1. Област „Науки и технологии“

Профил	Постоянни групи			
	I – IV клас	V – VII клас	VIII – X клас	XI – XII клас
	Брой седмици за обучение			
	30 – 32	30 – 34	30 – 36	30 – 36
	Брой часове за обучение седмично			
Природо-математически	2 – 4	2 – 6	2 – 6	2 – 6
Екология и опазване на околната среда	2 – 4	2 – 6	2 – 6	2 – 6
Приложно-технически	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Селскостопански	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Хуманитарно-обществен	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6

2. Област „Изкуства“

Профил	Постоянни групи		
	I равнище	II равнище	III равнище
	Брой седмици за обучение		
	30 – 32	30 – 36	30 – 36
	Брой часове за обучение седмично		
Литературно творчество	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Изобразително и приложно изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Театрално изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Танцово изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Музикално изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Кино и фотоизкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6

3. Област „Спорт“

Профил	Постоянни групи		
	I равнище	II равнище	III равнище
	Брой седмици за обучение		
	30 – 32	30 – 36	30 – 36
	Брой часове за обучение седмично		
Индивидуални спортове	3	4	4 – 6
Приложно-технически спортове	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Колективни спортове	2 – 4	4	4 – 6
Отдых и туризъм	2 – 3	2 – 4	4 – 6
Игри	4	4	4 – 6
Кинезитерапия (ЛФК)	3	3	3

IV. Пояснителни бележки:

1. За деца се организират дейности, извън подготовката им за училище преди постъпването в първи клас, в групи по профили без равнища. Продължителността на работата е до 36 седмици със седмична заетост до 3 учебни часа. Определените за тях часове се включват в норматива на учителя.

2. За колективните спортове се формират групи от близки по възраст деца и ученици.

3. Обучението по кинезитерапия няма равнища. Групите се формират съобразно възрастта на децата и учениците, като в зависимост от нея се определя броят на седмиците за обучение.

4. Часовете, посочени в съответните графи в раздел III, определят минимална и максимална седмична заетост за организационните педагогически форми.

5. За областите „Изкуства“ и „Спорт“ под термина „равнище“ се разбира: за I равнище - начинаещи и/или новопостъпили, за II равнище - постигнали определено ниво, за III равнище - напреднали и постигнали високо ниво.